

“Joko nyt on mun vuoro kertoa satu?”

Satukirjaprojekti esiopetusryhmässä

Laura Haatainen
Riikka Karjanlahti

Opinnäytetyö
Joulukuu 2020
Sosiaali- ja terveysala (AMK)
Sosionomi (AMK)
Varhaiskasvatustyö

Tekijä(t) Haatainen, Laura Karjanlahti, Riikka	Julkaisun laji Opinnäytetyö AMK	Päivämäärä Joulukuu 2020
	Sivumäärä 37+21	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi "Joko nyt on mun vuoro kertoa satu?" Satukirjaprojekti esiopetusryhmässä		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Asta Suomi Raija Lundahl		
Toimeksiantaja(t) Jyväskyläläinen yksityinen päiväkoti		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö oli projektikonaisuus, joka koostui sadutusprojektista sekä teoriatietoon pohjautuvasta kirjallisesta työstä. Opinnäytetyön keskeisimmät teorianäkökulmat olivat sadut ja sadutus, esikouluikäisen lapsen kielen kehitys ja puheentuottaminen, mielikuvitus ja ajattelu sekä tunteet ja tunnetaidot. Projektiosuus toteutettiin yhteistyössä erään yksityisen Jyväskylässä sijaitsevan päiväkodin esikouluryhmän kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön teemana oli sadutus ja päiväkodissa toteutetun projektin tarkoituksena oli sadutusmenetelmää käyttäen kerätä lapsilta satuja ja tehdä lasten kertomista saduista heille heidän ryhmänsä oma satukirja. Projektin tavoitteina oli luoda esikouluryhmän lapsille uusia kokemuksia sadutusmenetelmää hyödyntäen, sekä mahdollistaa lapsille onnistumisen ja kuulluksi tuleminen kokemuksia satu- ja sadutushetkien avulla. Projektissa hyödynnettiin sekä yksilösadutus- että ryhmäsadutusmenetelmää. Sadutus tapahtui rauhallisessa tilassa yhden lapsen kanssa kerrallaan ja jokainen sadutushetki äänitettiin luotettavuuden lisäämiseksi. Ryhmäsadutukset toteutuivat kahdessa pienryhmässä.</p> <p>Sadutuksien jälkeen lasten kertomia satuja tutkittiin kahdesta näkökulmasta, <i>"mitä lapset kertovat?"</i> ja <i>"miten he sen kertovat?"</i> sisällönanalyysi -menetelmää käyttäen. Lasten satujen kerrontaan vaikutti ympäristön ja vieraiden saduttajien lisäksi erilaiset lasten kehitykseen liittyvät asiat.</p> <p>Palautetta kerättiin projektin edetessä ja sen valmistuttua sekä lapsilta että lapsiryhmässä työskenteleviltä aikuisilta. Sadutusprojekti oli kokonaisuudessaan hyvin onnistunut ja palautteesta oli pääteltävissä, että myös lapset ja päiväkodin henkilökunta pitivät projektista ja sen tuomasta vaihtelusta päiväkodin arkeen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Sadut, sadutus, varhaiskasvatus, esiopetus, kielen kehitys, tunnetaidot		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Haatainen, Laura Karjanlahti, Riikka	Type of publication Bachelor's Thesis	Date December 2020 Language of publication: Finnish
	Number of pages 37+21	Permission for web publication: x
Title of publication "Is it my turn to tell a fairytale now?" Storycrafting project with a group of preschoolers		
Degree programme Bachelor of Social Services		
Supervisor(s) Lundahl, Raija Suomi, Asta		
Assigned by Private kindergarten at Jyväskylä		
Abstract <p>The Bachelor's Thesis was a project, consisting of the storycrafting project and a written work based on theoretical knowledge. The main theoretical aspects of the Thesis were storycrafting, the development and speech production of a preschool aged child, imagination and thinking, and emotions and emotional skills. The project was done in a private kindergarten preschool group in Jyväskylä.</p> <p>The theme of the Thesis was storycrafting, and the purpose of the project was to make a fairy tale book by using the childrens' stories made up by using the storycrafting method.</p> <p>The goals of the project were to create new experiences for the children by using the storycrafting method, and to enable the children to experience the feeling off success and to be heard through the stroycrafting and fairytale moments. Both individual and group storycrafting methods were used. The storycrafting took place in a quiet space with one child at a time. Storytelling moments were recorded to increase reliability. Group storycrafting took place in two small groups.</p> <p>After the storycrafting moments, the fairy tales told by the children were examined from two perspectives, "what do the children tell?" and "how do they tell it?" using the qualitative content analysis method. In addition to the environment and foreign storycrafters, the children's storycrafting was influenced by various facts related to children's development.</p> <p>Feedback was collected from both the children and the adults. The storytelling project was very successful, and it could be concluded from the feedback that the children and the kindergarten staff also liked the project and the variation it brought to the everyday life of the kindergarten.</p>		
Keywords/tags (subjects) Fairytales, storycrafting, early childhood education, preschool education, language development, emotional skills		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Lapsen kielen kehitys ja sen tukeminen	4
3	Ajattelu ja mielikuvitus.....	6
4	Tunteet	7
5	Sadut varhaiskasvatuksessa.....	9
5.1	Sadut osana lastenkirjallisuutta	11
5.2	Satujen luokittelu	12
5.3	Sadun rakenne.....	14
6	Sadutus	15
6.1	Sadutus menetelmänä	16
6.2	Sadutus varhaiskasvatuksessa.....	16
7	Sadutusprojekti.....	17
7.1	Sadutusprojektin suunnittelu.....	18
7.2	Sadutusprojektin aloitus.....	19
7.3	Yksilö- ja ryhmäsadutukset.....	20
7.4	Sadutusprojektin lopetus	22
7.5	Sadut kirjaksi	22
7.6	Eettisyys ja luotettavuus	23
8	Tulosten analysointi	24
8.1	Mitä lapset kertovat?	24
8.2	Miten he sen kertovat?	28
9	Projektin arviointi.....	30
	Lähteet	34
	Liitteet.....	38
	Liite 1. Satukirja	38

Liite 2. Lupalomake 58

1 Johdanto

Erilaiset sadut ja tarinat ovat osa päiväkodin arkea. Satuja luetaan, kuunnellaan ja tehdään itse, niistä piirretään kuvia sekä tehdään erilaisia esityksiä. Satuhetkien tulisi olla rauhallisia ja mukavia hetkiä, joihin lapset pysähtyvät rauhoittumaan ja keskittymään kuuntelemiseen. Nämä hetket voivat aina kulkea samanlaisella kaavalla toteutuen samassa paikassa ja samaan aikaan päivästä tai vaihtoehtoisesti vaihtelevasti päivän ja sen hetkisen tilanteen mukaan. (Hämmäinen & Mäki 2009, 52–53, 56.)

Osana opinnäytetyötä tehdään sadutusprojekti yhteistyössä erään Jyväskyläläisen yksityisen päiväkodin esiopetusryhmän kanssa. Projektissa käytetään sadutusmenetelmää ja esiopetusryhmän lasten kertomista yksilö- sekä pienryhmäsaduista tuotetaan heidän oma satukirja. Sisällönanalyysi menetelmää käyttäen lasten kertomia satuja tutkitaan kahdesta näkökulmasta, jotka ovat; *”mitä lapset kertovat?”* ja *”miten he sen kertovat?”*. Projektin tavoitteina on luoda esikouluikäisille lapsille uusia kokemuksia satuhetkien ja sadutusmenetelmän kautta, ja mahdollistaa lapsille onnistumisen ja kuulluksi tulemisen kokemuksia satu- ja sadutushetkien avulla. Päiväkodilla pidettyjen satu- ja sadutushetkien konkreettisena tuotoksena toteutetaan lasten oma satukirja. Saatu materiaali analysoidaan hyödyntäen sisällönanalyysiä.

Projektissa huomattiin, että sadutuksessa tärkeimpiä asioita ovat lapsilähtöisyys sekä lapsen kuulluksi tulemisen mahdollistaminen. Sadutus etenee aina lapsen ehdoilla ja tärkeää on, että lasta, joka ei ole valmis sadun kerrontaan, ei painosteta siihen. Sadutuksessa myös korostuu aikuisen keskittyminen, aito läsnäolo sekä kiinnostus saduttamista kohtaan.

2 Lapsen kielen kehitys ja sen tukeminen

Hulténin (2010, 106) mukaan kyky puhua on merkityksellinen osa ihmisen jokapäiväistä elämää. Lapsi aloittaa puheentuottamisen jo ennen ensimmäistä ikävuotta jorkelteleamalla. Noin puolitoistavuotiaana lapsella on 10–60 merkityksellistä sanaa. Lapsen puheentuottaminen etenee tasaisissa sykleissä, sanavaraston ollen esikouluikäisellä lapsella jo 14 000 sanaa. (Lyytinen 2014, 51–71).

Lapsen puheentuottaminen on hyvin yksilökohtaista, tutkitusti siihen vaikuttavat lapsen elinympäristö, aikuiskontaktit sekä vanhempien sosioekonominen status, sillä paremmassa asemassa olevat vanhemmat todennäköisemmin käyttävät rikkaampaa kieltä puhuessaan lapsilleen. Varhaisella vuorovaikutuksella ja vanhemman oikea aikaisella reagoinnilla, hymyillä ja kosketuksilla on suuri merkitys lapsen puheen oppimisessa. Oppimista tukevat myös lapselle aktiivisesti puhuminen, arkisten asioiden sanoittaminen sekä lapsen mahdollisuus matkia ympäristön ja ihmisten ääniä sekä puhetta omalla tavallaan. (Alivuotila 2010, 189–191; Hoff 2003, 1370–1374; Silvén 2010, 141.)

Esikouluikäinen lapsi on sellaisella herkkyyksikaudella, jolloin hallussa on jo melkein täydellinen sisäinen kielioppi sekä hänen muistinsa on kehittynyt niin, että sanojen sekä lauseiden rakentaminen sujuu. Sanavarasto on kehittynyt ja kiinnostus kirjaimia sekä äänneitä kohtaan on jo olemassa. (Sinko 2011, 22.) Esikouluikäisten lasten kielenkehityksessä voi olla hyvinkin suuria eroja. Jotkut lapset osaavat jo lukea itsenäisesti, kun toiset vasta opettelevat tunnistamaan kirjaimia. Esiopetuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on tukea lasten kielen kehitystä yksilöllisesti sekä samalla tasoittaa eroja lasten kielenkehityksen välillä. (Hämmäinen & Mäki 2009, 54; Sinko 2011, 23).

Lapsi tarvitsee kieltä kaikessa toiminnassaan, kuten liikkuessaan, tutkiessaan ympäristöään sekä ilmaistessaan itseään. Kielen avulla lapsi kykenee sosiaaliseen vuorovaikutukseen, muotoilee leikkiään ja sen etenemistä, jakaa ajatuksiaan ja tunteitaan sekä suunnittelee toimintaansa. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävä on tarkkailla sekä tukea kielenkehitystä näillä toiminta-alueilla. (Sinko 2011, 23–25). Väli-

mäen (2011, 17) mukaan kielenkehityksen avulla lapsi oppii kysymään, kuuntelemaan sekä vastamaan kysymyksiin pidemmällä kuin yhden sanan lauseilla. Mäkisen, Suvannon ja Ukkolan (2017, 11) mukaan Lenhart, Tabors ja Roskos (2005) kertovat, että satujen kuunteleminen sekä lukeminen on lapsille tärkeää, sillä silloin lapsen sanavarasto laajenee, kuulunymmärtäminen paranee, sekä kyky ymmärtää kokonaisuuksia ja syy-seuraussuhteita kehittyy.

Lapsen kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvollisuus tukea lapsen kehitystä ja oppimista lapsen tarpeiden vaatimalla tavalla. Tukemisen merkitys korostuu, jos lapsella on havaittu puheen ja kielen kehityksen haasteita, jotka ilmenevät yleensä jo 2–4-vuoden iässä. Kun lapsen tuentarve havaitaan, niin oikein suunnatulla tuella edistetään lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Lapselle sopivat tukimuodot mietitään lapsen vahvuuksien sekä tuen tarpeiden mukaan yhdessä vanhempien kanssa. Tarvittaessa hyödynnetään myös moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa parhaan tuen takaamiseksi ja mahdolliset tukitoimet pyritään aina järjestämään päiväkotipäivän aikana lapsen omassa toimintaympäristössä. (Ervast & Leppänen 2010, 212–214; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 2019, 54–56.) Myös varhaiskasvatuslaissa (L540/2018, 7§) sanotaan, että lapsella on oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluita kehityksensä ja oppimisensa tueksi tarvittaessa.

Yksi varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lapsen kielellisiä taitoja sekä valmiuksia. Varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa lapsen kielen kehittymistä tuetaan eri tavoin, ja on tärkeää muistaa, että saman ikäisten lasten kielen kehitys voi olla eri vaiheessa. Puheen tuottamisen taitoja kehitetään rohkaisemalla lasta puhumaan niin muiden lasten kuin aikuistenkin kanssa. Puheen tuottamisen taitojen lisäksi kehittyviä kielellisiä identiteettejä ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Näitä osaluokkia kehitetään varhaiskasvatuksessa monin eri keinoin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 2019, 40–42.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 (2019) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (2016) korostavat kielen vuorovaikutuksellista merkitystä sekä siihen liittyvien oppimismahdollisuuksien tarjoamista lapselle. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävä on rohkaista ja motivoida lasta käyttämään kieltä, järjestää mahdollisuuksia käyttää kieltä, tukea lapsen omaa aktiivisuutta kertojana, luoda turvallinen ympäristö kielen käyttämiselle ja sen kehittymiselle, leikitellä kielellä ja käyttää mahdollisimman tarkkaa sekä värikästä sanastoa laajentaakseen lapsen sanavarastoa. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan luodessa lapsille mahdollisuuksia kertoa omia satuja esimerkiksi sadutusmenetelmän avulla, he tukevat lapsen kielenkehitystä, kerrontataitoja ja antavat lapselle aikaa tulla näkyväksi omien tunteidensa ja ajatuksiensa kanssa. (Korkeamäki, R-L 2011, 42; Mäkinen, Suvanto & Ukkola 2017, 13–15.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (2016, 33, 54–56) muistutetaan myös siitä, että on tärkeää huomioida myös lapset, joiden äidinkieli on jokin muu kuin esiopetuksessa käytetty kieli. Esiopetuksessa otetaan huomioon jokaisen lapsen kielelliset ja kulttuuriset taustat sekä valmiudet. Lapsille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin esiopetuksen kieli, on tärkeää antaa paljon tukea esiopetuskielen oppimiselle. Esiopetuksessa tärkeää on myös muistaa korostaa sitä, kuinka heidän oma äidinkieliensäkin on arvokas ja tärkeä kieli, sekä opettaa jokainen lapsi äidinkielestä riippumatta kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja.

3 Ajattelu ja mielikuvitus

Ruokosen ja Rusasen (2009, 12) mukaan lapsen kyky kuvittelemiseen syntyy jo varhain ja olennainen piirre lapsen kehityksessä on halukkuus liikkua todellisuuden ja kuvittelun välimaastossa. Kyky kuvitella ja luoda sisäisiä mielikuvia on tärkeää niin lapsen eettisen, kuin myös muun kehityksen kannalta. Mitä rikkaampi lapsen kyky kuvitteluun on, sitä paremmat mahdollisuudet lapsella on kuvitella mahdollisia vaihtoehtoja erilaisiin ristiriitatilanteisiin sekä eläytyä sekä omiin että toisten ihmisten tunteisiin.

Kärkkäisen (2017, 73) mukaan lapsen ajattelun kehittymistä tukee se, että hänelle luodaan mahdollisuuksia seurata läheltä toisten ajattelua. Ääneen ajattelevien, arjen asioiden, tunnereaktioiden ja mielipiteiden sanoittaminen lapsen kuullen, edistää lapsen ajattelun kehittymistä. Asioiden ihmetteleminen yhdessä lapsen kanssa luo hänelle turvallisen ympäristön kysellä kysymyksiä sekä oppia uutta. Samalla ihmettely houkuttelee lapsen mielikuvituksen liikkeelle sekä tukee ajattelun kehitystä, jos vanhempi tai kasvattaja vastaa lapsen ihmettelyyn. (Karlssoon & Riihelä 2004, 6–7.)

Lapsen mielikuvituksen kehitys vaatii erilaisia kokemuksia, elämyksiä ja tietoja. Esiopetusiässä lapselle alkaa kehittyä kyky erotella epätosi ja tosi toisistaan, mutta hänellä on myös kyky heittäytyä leikkiin ja osaksi kuviteltua tilannetta. Lapsi alkaa ymmärtää, että sadun noita ei ole oikea noita vaan vain satuolento ja pystyy hallitsemaan sadun pelottavuutta tämän avulla. (Levola & Orvasto 2010, 8; Ruokonen & Ruusanen 2009, 12–13.)

Heikkilä-Halttusen (2015, 106–107) mukaan yksi lastenkirjallisuuden keskeisimmistä tavoitteista on ruokkia lapsen mielikuvitusta. Heikkilä-Halttusen (2015) mukaan lapsille suunnatut kirjat ovat lempeä ja lapsentahtinen keino vilkastuttaa lapsen mielikuvitusta. Lapsen mielikuvituksen kehityksen tukemisen kannalta lapselle olisi hyvä myös lukea satuja näyttämättä hänelle kirjassa olevia kuvia, jolloin aikuinen luo lapselle mahdollisuuden kuvitella sadun tapahtumat itse.

4 Tunteet

Tunteet ovat osa jokapäiväistä arkea ja tärkeä osa ihmisyyttä. Ne ovat mukana niin pienissä kuin isoissa tapahtumissa sekä hyvinä että huonoina hetkinä, eikä tunteita voi arvottaa oikeiksi tai vääriksi vaan jokaisen erilaiset tunteet ovat hyväksyttäviä ja niihin tulee suhtautua sensitiivisesti. Ihmisen perustunteiksi luokitellaan usein mielihyvä, ilo, pelko, viha, inho, suru ja hämmästys. Nämä perustunteet ovat evoluution kehittämiä, ihmistä ohjaavia toimintoja. Näiden lisäksi on olemassa muita tunteita, jotka ovat kulttuurin ja oppimisen tuottamia tunnereaktioita, eli osa subjektiivista

tunnemaailmaa. Tällaisia tunteita ovat esimerkiksi häpeä, nolostuminen, ylpeys ja kauteus. (Jalovaara 2006, 38; Niemi 2014, 58–60; Nummenmaa 2010, 33–37.)

Sekä Kokkonen (2017, 11–12) että Niemi (2014, 58–60) korostavat tunteiden merkitystä elämää rikastuttavana ja värejä elämään tuovana asiana. Tunteiden avulla ja omia sekä muiden tunteita kuuntelemalla ja tarkkailemalla ihmiset voivat oppia paljon uusia asioita sekä itsestään että muista ihmisistä. Niin aikuisten kuin lastenkin voi olla joskus hankalaa tunnistaa erilaisia tunteita ja niitä voi joskus olla epämiellyttävää käsitellä. Tämän kaltaisissa tilanteissa hyvät tunnetaidot nousevat suureen arvoon, sillä epämiellyttävistäkin tunteista puhuminen on tärkeää, jotta ne eivät jää kuormittamaan yksilön hyvinvointia tai ryhmadynamiikkaa erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten päiväkotiryhmissä tai työyhteisössä.

Lasten tunne- ja itsesäätelytaidot

Jalovaaran (2006, 95–96) mukaan tunnetaidot ovat taitoja, joita käytetään päivittäin sekä tietoisesti että vaistomaisesti. Näihin taitoihin liittyvät taito tunnistaa ja nimetä omia sekä toisen tunteita, taito ymmärtää mistä omat tunteet johtuvat sekä taito vaikuttaa omaan tunnekkäyttäytymiseensä. Tunnetaidot vaikuttavat myös ihmisen hyvinvointiin, minäkuvan rakentumiseen, terveyteen ja esimerkiksi empatiakykyyn. (Tunnetaitojen perusteet n.d.) Hyvät tunnetaidot ovat itsetuntemuksen sekä hyvien vuorovaikutustaitojen luomisen perusta ja Niemi (2014, 59) kuvaa niitä tavoittelemisen arvoisiksi taidoiksi.

Lapsi alkaa omaksua tunnetaitojen perusteita jo varhaislapsuudessa. Lapsen ympärillä olevilla aikuisilla on tärkeä rooli lapsen tunnetaitojen kehityksessä, sillä lapsi tarvitsee tunteiden käsittelyyn, hallintaan ja näyttämiseen tukea, turvallisen tilan, aikaa ja esimerkkejä. (Isokorpi 2004, 127–129.) Lapsella tunnetaito voi tarkoittaa esimerkiksi omien itsesäätelytaitojen oppimista eli mielihalujen hillitsemistä ja taitoa leikkiä muiden kanssa. Lasten tunne- ja itsesäätelytaidot vaikuttavat monipuolisesti lapsen muihin taitoihin. Näitä taitoja ovat sosiaaliset sekä vuorovaikutukselliset taidot, kuten miten lapsi kohtaa muita lapsia ja aikuisia sekä kuinka taitava hän on leikkimään

muiden lasten kanssa sovittujen rajojen mukaan. (Jalovaara 2006, 95–96; Kärkkäinen 2017, 20–21.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 (2019, 23–25) kerrotaan, että lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii asioita vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Oppimista tapahtuu jatkuvasti kaikkialla ja siinä yhdistyvät monet asiat, kuten tiedot, taidot, toiminta, tunteet, kieli ja ajattelu. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (2016, 16–17) korostetaan myös vuorovaikutuksen ja itsensä ilmaisun tärkeyttä osana laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen oppimisen tarkoituksena on edistää lapsen kasvua niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenä pääpainon ollessa sosiaalisissa ja kulttuurisissa näkökulmissa.

Lastenkirjallisuudessa voidaan käsitellä päähenkilöiden avulla monenlaisia tunteita ja ajatuksia, kuten ilon ja surun hetkiä, kiukuttelua, ikävää sekä onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joihin lapsen voi olla helppo samaistua. Samaistuttavuudellaan sadut luovat lapsille turvallisen tavan harjoitella tunteiden tunnistamista ja omista tunteistaan kertomista sekä niiden käsittelyä. Sadut tukevat myös lasten muiden tunne- ja itsesäätelytaitojen kehitystä, kuten erilaisten ihmisten kanssa toimeentulemistä, empatiakykyä ja toisten tunteiden huomioimista. (Heikkilä-Halttunen 2015, 49–51.)

5 Sadut varhaiskasvatuksessa

Sadut ovat aina kuuluneet osaksi lapsen maailmaa ja sadut kuuluvat myös olennaisena osana osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Satuja kuunnellaan pitkin päivää, niistä piirretään, tehdään näytöksiä ja ne ovat yleensä myös osa lasten päiväunihetkeä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tehtävänä on valita oikeanlaisia satuja, tarinoita, loruja ja riimejä niin, että jokaiselle lapselle luotaisiin mahdollisuus tutustua lastenkirjallisuuteen ja sen eri lajeihin monipuolisesti. Satuja valitessa on tärkeää huomioida lapsen ikä sekä mahdollisuuksien mukaan erilaiset elämäntilanteet, ja antaa myös lapsille lupa valita luettavia kirjoja omien kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Lasten tunnetilojen aistiminen ja sanattomien tai sanallisten viestien kuunteleminen

on tärkeää, jotta työntekijät osaisivat valita mahdollisimman hyvin ryhmälle sopivia satuja lukuhetkiin. Myös erilaisia tunteita ja niiden käsittelyä voidaan opetella satujen ja tarinoiden kautta, sillä erilaisiin satuhahmoihin ja eläimiin samaistuminen voi olla lapselle hyvin vapauttavaa. (Hämmäinen & Mäki 2009, 51–55; Levola & Orvasto 2010, 8.)

Lapsi tarvitsee erilaisia satuja eri ikäkausina. (Levola & Orvasto 2010, 8). Ajatellaan, että lapset ovat niin sanotusti parhaassa satuiässä 4–8-vuotiaina. Tähän kuitenkin vaikuttaa esimerkiksi lapsen tausta, elämäntilanne, ominaisuudet sekä kehityksen taso. (YLönen 2000, 7.) Esiopetusiässä kieli on vielä tärkeämmässä roolissa lapsen ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen välineenä, ja esiopetuksen yksi tehtävä onkin tukea lapsen kielellisten taitojen kehittymistä tukemalla kiinnostusta kirjojen ja erilaisten tekstien lukemista kohtaan. Niin varhaiskasvatuksessa kuin esiopetuksessakin lapselle tulisi lukea lastenkirjallisuutta monipuolisesti. (Heikkilä-Halttunen 2015, 153; esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 2016, 32–34.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 (2019, 40–42) mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on tukea ja vahvistaa lasten kiinnostusta teksteihin käyttämällä monipuolista ja vaihtelevaa tekstiä. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan kirjallisuuteen, lapsille tarinoidaan ja kannustetaan lapsia tarinoimaan itse. Lasten satuja ja tarinoita myös dokumentoidaan eri keinoin. Myös varhaiskasvatustilain (L540/2018 §10, §23) määrittelee, että varhaiskasvatusympäristön tulee olla lasten taitoja kehittävä sekä oppimista edistävä. Jokaiselle lapselle täytyy tehdä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa määritellään lapsen tavoitteet eri oppimisen alueille ja sovitaan keinoista, joilla näihin tavoitteisiin pyritään pääsemään.

Sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2018 (2019, 40–44) että esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista 2014 (2016, 31–38) löytyy viisi erilaista oppimisen aluetta, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogisen toiminnan sisältöjä sekä tavoitteita. Mikään näistä oppimisen alueista ei ole irrallaan muista, vaan jokainen tukee toisiaan ja niitä voidaan lasten toiveiden ja kiinnostuksen mukaan yhdistellä oppimisen kannalta suotuisilla tavoilla. Jokaisen näistä oppimisen alueista voi liittää satuihin ja kirjoihin, mutta kielten rikas maailma sekä ilmaisun monet

muodot ovat näistä viidestä ne, jotka selkeästi liitetään varhaiskasvatussuunnitelmassa sekä esiopetuksen opetussuunnitelmassa teksteihin, kieliin ja kirjoihin.

Kielen rikas maailma - osa-alueen tavoitteena on kehittää lapsen kieltä ja kielellistä identiteettiä, samalla kehittämällä esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, puheentuottamisen taitoja sekä laajentaen sanavarastoa. Ilmaisun monet muodot osa-alueella pyritään tavoitteellisesti tukemaan lasten kuvallisen, sanallisen, kehollisen sekä musiikillisen ilmaisun kehittymistä erilaisin keinoin. Myös lapsen ajattelu kehittyy, kun hän saa mahdollisuuksia luoda ja tulkita erilaisia asioita ilmaisun muotoja hyödyntämällä. Sanallista itseilmaisua voidaan kehittää leikin, sadutuksen tai draaman kautta ja se tukee myös lapsen taitoja viestiä omia ajatuksia tai kokemuksia muille ihmisille. Näiden kokonaisuuksien opetuksessa hyödynnetään muun muassa loruja, lasten kirjallisuutta, runoja ja musiikkia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2019, 40–42; Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2016, 32–34.)

5.1 Sadut osana lastenkirjallisuutta

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden kenttä on hyvin monipuolinen. Lasten- ja nuortenkirjallisuus kattaa käsitteenä lapsille ja nuorille tarkoitetun sekä heidän luettavakseen omaksumansa kirjallisuuden. Lastenkirjallisuutta ja nuortenkirjallisuutta on haasteellista erottaa toisistaan, mutta yleensä lapsen täyttäessä 10 vuotta, siirrytään nuortenkirjallisuuteen. Lastenkirjallisuudeksi luetaan katselukirjat, kuvakirjat, runot ja riimit, sadut, sarjakirjat, sarjakuvat sekä tietokirjat. (Karasma & Suvilehto 2014, 12–17, 41, 52.)

Kasvatustieteiden tohtorin ja satujen tutkija Hilikka Ylösen mukaan satuja ovat sellaiset kertomukset ja runot, jotka ovat mielikuvituksen tuotetta ja ne on helppo tunnistaa juuri siitä piirteestä, että niissä on aina jotain sellaista mielikuvituksellista mitä ei ole reaali maailmassa. (Ylönen 2000, 9–10). Ylösen (2000, 35–40) mukaan lapsi aloittaa kirjoihin tutustumisen katselukirjoista, joiden kuvat ovat värikkäitä ja yksityiskohdaisia, jolloin niistä on helppo tehdä havaintoja. Lapsen kasvaessa ja hänen maailmansa avartuessa, hän alkaa ymmärtää, että sadut ja kirjat voivat olla mielikuvituksen tuotetta, eikä menneisyydessä tapahtuneita oikeita asioita.

Ensikirjat, joissa esiintyy yksinkertaisia kuvia esineistä ja hahmoista luokitellaan kuvakirjojen alalajiksi, jollaisia alle vuoden ikäinen lapsi katselee. Noin kahden vuoden iässä siirrytään kuvakertomuksiin, joissa kuvat muodostavat juonellisen tarinan. Lapsen oppiessa lukemaan noin seitsemän vuoden iässä, siirrytään sellaisiin kuvakirjoihin, joissa teksti ja kuvat luovat vuorovaikutuksellisen kokonaisuuden, niin että kuvien määrä ja merkitys vähenee ja ne enemmänkin tukevat tarinaa. Kuvakirjat käsittelevät lapsille tärkeitä aiheita, kuten onnistumisen kokemuksia, pimeän pelkoa tai vaikka kiusaamista turvallisella tavalla. (Karasma & Suvilehto 2014, 17–25.)

Artikkelissaan Apo (2001, 16–22) kertoo satujen mielenkiinnon tärkeydestä lapsen kehityksen kannalta, sillä jos kertomus ei ole viihdyttävä sen sisältö harvoin tavoittaa kuulijaa, on kyse sitten lapsesta tai aikuisesta. Hyvä satu on sellainen, joka herättää kuulijassa tunteita ja reaktioita. On se sitten iloa, surua, onnea, itkoa tai naurua, niin reagoimaan saava satu on yleensä myös mieleen jäävä satu. Jotkut sadut ovat sellaisia, että lapset haluavat tiettyssä iässä tai kehitysvaiheessa kuulla ne aina uudestaan ja uudestaan, niin kauan kunnes satu on tehnyt tehtävänsä eikä sillä ole lapselle enää mitään uutta annettavaa tai käsiteltävää. Sadut kehittävät myös lapsen ymmärrystä oikeasta ja väärästä sekä hyvästä ja pahasta, sillä varsinkin vanhoihin kansansatuihin on vangittu monia erilaisia moraalisia opetuksia, kun päähenkilön täytyy tehdä vaikea päätös oikean ja väärän, mutta hyvin houkuttelevan, vaihtoehdon välillä. (Brummer 2003, 84; Guroian 1998, 18.)

5.2 Satujen luokittelu

Saduilla on pitkä historia ja ne ovatkin eurooppalaisen sanataiteen eri lajeista ajallisesti syvimpiä. (Apo 2001, 12). Sadut voidaan luokitella kansansatuihin ja uudempiin taidesatuihin. Kansansadut jaotellaan kolmeen eri pääryhmään, joita ovat eläinsadut, varsinaiset sadut sekä pilasadut. Varsinaiset sadut jaotellaan vielä ihmesaduiksi, legendoiksi, novellisaduiksi sekä saduiksi, joissa kerrotaan tyhmästä paholaisesta. (Karasma & Suvilehto 2014, 54.)

Ylösen (2000, 14–17) mukaan kansansadut voivat olla satoja vuosia vanhoja ja niiden juuret ovat hyvin erilaisesta yhteiskunnasta missä nykypäivänä elämme. Kansansadut

voivat olla alun perin kirjoittamattomia satuja, joita on vaan kerrottu aina eteenpäin suusta suuhun tyylillä. Kansansaduissa on paljon vastakkain asettelua kuten rikkaat – köyhät tai aateliset – ryysyläiset. Kansansaduille ominaista on erilaiset moraaliset opetukset esimerkiksi toisten auttamisesta ja ystävydestä sekä se, että yleensä sankariksi nousee tarinan vähäosaisempi osapuoli. Tunnetuimpia kansansatuja ovat muun muassa Grimmin veljesten sadut, kuten Punahilkka, Lumikki sekä Hannu ja Kerttu. (Kivilaakso 2010, 10; Rättyä 2012, 55.)

Kansansatuihin kuuluvat eläinsadut ovat usein vertauskuvallisia, sillä niissä toimijoina ovat eläimet, mutta ne kertovat ihmisten maailmaista. Suomalaisissa eläinsaduissa esiintyy yleensä suomalaisille lapsille tuttuja eläimiä, kuten kissa, hiiri, koira, kettu, jänis tai karhu. Saduissa eläimet tekevät normaaleita kotiaskareita, syövät, nukkuvat ja järjestävät juhlia, kuten häitä tai hautajaisia. Eläinsaduille ominaista on myös se, että yleensä sadun eläimistä toinen on viisas ja toinen tyhmä, niin että viisaaksi eläimeksi on valikoitunut se heikompi eläin, joka vastakkainasettelutilanteessa voittaa tyhmän, mutta vahvemman osapuolen viisautensa avulla. (Karasma & Suvilehto 2014, 74–76.)

Kansansatuihin lukeutuvat ihmesadut taas sijoittuvat mielikuvitusmaailmaan ja ne sisältävät vähintään yhden ihmeellisen asian, kuten lohikäärmeen, noidan, itsestään tiskautuvat astiat, puhuvan eläimen tai jonkun muun ei-realistisen elementin, kuitenkin niin että päähenkilönä on ihmishahmo. Päähenkilö on yleensä sellainen hahmo, jonka ei oleteta pärjäävän tehtävissä, jotka tuntuvat ylivoimaisen haastavilta, mutta joka kuitenkin selviää hankalasta tilanteesta jonkin ihmeen avulla. Olennaista ihmesaduille on myös aina onnellinen loppu. (Karasma & Suvilehto 2014, 54–56; Rättyä 2012, 55.)

Novellisaduissa on paljon samaa kuin ihmesaduissa, ne ovat rakenteeltaan ja aiheiltaan samankaltaisia, mutta niissä ei ole ihmeellisiä, yliluonnollisia asioita. Novellisaduissa päähenkilöt voivat olla esimerkiksi kuninkaallisia ja tapahtumat hyvinkin mielikuvituksellisia, mutta kuitenkin todenmukaisia. Novellisatujen sankarit selviytyvät haastavista vastoinkäymisistä älykkyytensä vuoksi, ei onnen tai ihmeen avulla. (Karasma & Suvilehto 2014, 54–58.)

Taidesadut ovat kirjailijan luoma teksti, joissa kuuluu kirjailijan oma ääni, mutta joissa on myös paljon kansansaduille ominaisia piirteitä. Taidesadut eroavat kansansaduista siinä, että niissä on enemmän inhimillisiä, opettavaisia ja moraalisiin haasteisiin liittyviä asioita. Taidesadut sisältävät paljon yllättäviä juonenkäänteitä sekä tarkkaa luonnehdintaa henkilöistä ja ympäristöstä. Tällaisten taidesatujen tunnetuimpia kirjoittajia ovat Z. Topelius sekä H.C Andersen. (Kivilaakso 2010, 16; Rättyä 2012, 55.)

Ylönen (2000) on kirjassaan *Loihditut linnut* maininnut kansansatujen ja taidesatujen lisäksi myös nykyajan saduista, sillä yhteiskunnan muuttuessa muuttuu myös sadut. Nykyajan saduille ominaista on suvaitsevampi, lempeämpi ja ymmärtäväisempi ote päähenkilöihinsä ja saduissa heijastuu myös nykyajan arvot ja normit. Nykyajan sadut ovat myös selkeästi suunnattu lapsille, kun taas kansansatuja kerrottiin kaikenikäisille. Nykyajan saduissa päähenkilö tai sadun sankari voi olla esimerkiksi pehmoeläin, joka on lähtenyt etsimään seikkailua ja jännitystä arjen keskelle, joutuen odottamattomiin ja jännittäviin tilanteisiin. Nykyajan sadut kertovat kansansatujen ja taidesatujen tavoin kuitenkin seikkailuista, haasteista ja vaaroista, joista päähenkilö pyrkii selviytymään, kuitenkin niin että kuolemanvaara ei selkeästi ole läsnä sadussa samalla tavalla kuin ennen on ollut, ja satujen vakavuus on muutenkin vähentynyt. (Ylönen 2000, 21–26.)

5.3 Sadun rakenne

Saduissa on usein melko pysyvä rakenne, joka alkaa irrottamalla kuulija todellisudesta tempaisten hänet mukaan mielikuvituksen maailmaan. Sadut myös yleensä päättyvät onnellisesti. Selkeän rakenteen lisäksi hyvän sadun tunnuspiirteitä ovat selkeä juoni sekä yksinkertaiset hahmot, jotka voidaan helposti luokitella joko hyviksi tai pahoiksi, ilman vaaraa lapsen hämmentämisestä. Alun ja lopun väliin mahtuu yleensä jonkinlainen ongelma, jonka sadun päähenkilö kohtaa sadun alkuvaiheessa ja josta hänen tulisi selviytyä ennen onnellista loppua. Ongelman kanssa ilmenee usein myös kriisivaihe, joka toimii sadun käännekohtana ja jonka selvittämiseen päähenkilö saattaa tarvita muiden sadussa seikkailevien hahmojen apua. Yleensä sadut pitävät sisälleen jonkin moraalisen opetuksen hyvydestä, pahuudesta, ystävyyydestä tai haasteista yksin selviämisestä. (Arvola & Mäki 2009, 38–40; Ylönen 2000, 12–14.)

Satujen seuratessa yleensä samanlaista kaavaa ja sisältäessä onnellisen lopun, lapsi oppii ennakoimaan tapahtumia, hahmottamaan kokonaisuuksia sekä ymmärtämään oikeudenmukaisuutta onnellisen lopun vuoksi. (Ylönen 2000, 12–14). Levola ja Orvasto (2010, 8) ovat kuvanneet satujen rakennetta seuraavasti; *”Satu on kuin vuori, jonka laelle kiivetään. Matkalla kohdataan esteitä, joiden yli pitää päästä.”*

6 Sadutus

Sadutus on menetelmä, jota Monika Riihelä alkoi kehittää Suomessa 1970-luvun lopussa. Työskennellessään koulupsykologina hän tuli tulokseen, ettei lasten omia ajatuksia saatu perinteisten psykologisten testien avulla esille tarpeeksi, joten hän alkoi kehittää sadutus -menetelmää näiden testien rinnalle. Sadutusmenetelmä on pitkään jatkuneen tutkimus- ja kehitystyön seuraus, ja sitä hyödynnetään pääasiassa kouluissa ja päiväkodeissa. Sadutusmenetelmää voidaan kuitenkin hyödyntää myös muiden ikäryhmien kuin lasten kanssa, sillä jokaisella ihmisellä on jotakin sanottavaa ja joitakin mielenkiinnon kohteita. (Karlsson 2001, 90–92; Karlsson 2013, 1111.)

Saduttamisen aikana aikuinen oppii lisää lasten omasta kulttuurista ja sen monipuolisuudesta. Sadutus myös herkistää aikuisen huomaamaan lasten pohdintoja ja ajatuspolkuja aivan uudella tavalla. Lapsiin sadutus vaikuttaa hyvin monella eri tavalla. Aikuisen aito läsnäolo ja lapsen kuuntelu antavat turvallisen ympäristön lapsen luovuudelle ja oppimiselle. Sadutuksen avulla lapsen kieli kehittyy, sanavarasto karttuu, mielikuvitusta opitaan käyttämään, kommunikaatio helpottuu ja lapsi kokee itsensä tärkeäksi koska häntä kuunnellaan, eikä hänen sanojansa muutella tai parannella. (Karlsson 2014, 226–227.)

”Jotta sadut avautuvat aikuiselle, tarvitaan siirtymistä sen rajan yli, joka erottaa aikuisten kirjoitetut tekstit lasten puhutuista ja tallennetuista teksteistä.”

(Riihelä 2012, 201.)

6.1 Sadutus menetelmänä

Sadutuksen idea on yksinkertainen, sadutushetkessä paikalla ovat kertoja tai kertojat ja kuulija, jolla on mukanaan kynä ja paperia. Ajatuksena on se, että aikuinen antaa lapselle luvan kertoa tarinan täysin omin sanoin, korjaamatta tai ohjailematta satua mihinkään suuntaan, kirjoittaen koko lapsen tarinan paperille juuri sellaisena, kun lapsi sen on kertonut. Lopuksi vielä luetaan lapsen kertoma satu yhdessä ja annetaan lapselle mahdollisuus korjata tarinaa, jos hänestä siltä tuntuu. (Karlsson 1999, 61–62.)

Sadutusmenetelmää käyttäessä saatuun aineistoon ei yleensä kohdistu ennalta sovit-
tuja tutkimuskysymyksiä, joiden pohjalta jotakin asiaa tutkitaan, vaan aineistoa käy-
tetään silloin kun pyritään saamaan lisää tietoa lapsen omasta ajatusmaailmasta. Sa-
duttamisprosessissa saduttajan mielenkiinto kohdistuu siihen mitä lapset kertovat,
miten he sen kertovat, kenelle he tarinaa kertovat ja kuinka sadutustilanne vaikuttaa
lapsen osallisuuden sekä kuulluksi tulemisen kokemukseen. (Karlsson & Riihelä 2012,
169–170.)

Karlsson (2014, 25, 28) kuvailee sadutusmenetelmää muun muassa avoimeksi, leik-
kisäksi mutta vakavasti otettavaksi, uutta luovaksi, osallistavaksi ja yhteisöllisyyttä
luovaksi menetelmäksi, jota voi hyödyntää monissa erilaisissa tilanteissa. Kun sa-
dutusta käytetään säännöllisesti ja monipuolisesti, siitä on monipuolisesti hyötyä
sekä kertojalle eli lapselle ja hänen kehitykselleen, että saduttavalle aikuiselle. Sa-
dutusmenetelmää käyttäessä on tärkeää jättää sivuun lapsen arvioiminen sekä valis-
taminen ja antaa tilaa aktiiviselle kuuntelemiselle sekä tarinan kirjaamiselle sadutet-
tavan lapsen ehdoin. (mts. 171–172.)

6.2 Sadutus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sadutusta voidaan käyttää monipuolisesti.
Sadutusta voi käyttää varhaiskasvatuksen arjessa spontaanisti ja usein, tai sitä voi-
daan käyttää tavoitteellisesti esimerkiksi osana isompaa projektia. Sadutustilanteessa

lapsi ja varhaiskasvattaja ovat vastavuoroisessa tilanteessa, jossa kuunnellaan, kerrotaan ja ennen kaikkea tehdään yhdessä. Sadutus on myös erinomainen väline uusiin lapsiin tutustumisessa. (Karlsson 2014, 20, 29.)

Sadutusta voidaan käyttää myös dokumentointivälineenä varhaiskasvatuksessa, jolloin se on pedagogista dokumentointia. Pedagoginen dokumentointi on lapsia ja lasten huoltajia osallistava työmenetelmä, jonka avulla varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään. Pedagogisen dokumentoinnin avulla henkilöstö oppii tuntemaan sekä yksittäistä lasta, että koko lapsiryhmää, ja näin muokkaamaan työtapoja, menetelmiä sekä oppimisympäristöä. Myös esiopetuksessa on tärkeää, että esiopettaja seuraa lapsen kehittymistä ja oppimista, havainnoimalla ja dokumentoimalla lasta monipuolisesti. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2016, 29; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2019, 37.) Yleinen dokumentointiväline varhaiskasvatuksessa on kasvunkansio, eli kansio, johon kerätään toimintakauden aikana lapsen kertomuksia, sadutettuja satuja, kuvia ja muistoja. Kasvunkansio on konkreettinen päiväkodin ja perheen välinen yhteistyöväline, ja sen avulla myös uusi varhaiskasvatuksen työntekijä voi tutustua lapseen. (Karlsson 2014, 244.)

7 Sadutusprojekti

Opinnäytetyö tuli toimeksiantona päiväkodin esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta, joka halusi että hänen esiopetusryhmänsä kanssa tehtäisiin satukirjaprojekti. Satukirjaprojektin toteuttaminen päiväkodilla oli osa opiskelijoiden opinnäytetyökokonaisuutta. Kohderyhmänä oli Jyväskylässä sijaitsevan yksityisen päiväkodin esiopetusryhmäläiset, joka koostuu neljästätoista 6-7-vuotiaasta lapsesta.

Airaksinen ja Vilkkä (2003, 9, 16, 23) pitävät opinnäytetyön aihevalintaa sekä menetelmävalintaa tärkeänä. Hyvä aihe on heidän mukaansa sellainen, jonka pystyy helposti liittämään työelämään ja se liittyy myös opiskelijoiden opintoihin. On myös tärkeää että aihe sekä menetelmä ovat itseä kiinnostavat ja omaa oppimista

edistävät, sillä näin tiedot ja taidot aiheesta syvenevät ja lopputuloksestakin jää tekijälleen enemmän käyttökelpoisia työkaluja käteen.

Opinnäytetyössä menetelmänä on sadutus, jota hyödynnettiin satukirjan materiaalin keräämisessä. Sadutusmenetelmä valittiin, sillä se on hyvä tapa mahdollistaa lapselle rauhallinen, kahdenkeskinen hetki aikuisen kanssa ja jossa lapsella on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin sekä tulla kuulluksi. Opinnäytetyössä käytettiin sekä yksilösadutusmenetelmää että ryhmäsadutusmenetelmää. Lisäksi saduttajat käyttivät tarvittaessa muutamia apukysymyksiä, jotka oli sovittu etukäteen. Saduttajilla oli mukana myös kuvalliset sadutusnopat, joita pystyttiin tarvittaessa hyödyntämään sadutuksessa apuvälineenä.

7.1 Sadutusprojektin suunnittelu

Satuprojektin suunnittelu alkoi toimeksiantoon tarttumisen jälkeen. Suunnitteluvaiheessa sovittiin yhdessä esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa päivä, jolloin tutustuminen ryhmän tiloihin, keskusteleminen ryhmän aikuisten kanssa heidän toiveistaan satuprojektiin liittyen sekä lapsille esittäytyminen tapahtuisi.

Ennen projektin aloitusta lasten vanhemmilta pyydettiin luvat lasten sadutukseen lupalomakkeen avulla sekä kirjoitettiin lyhyt kuvaus opinnäytetyöstä sekä opinnäytetyön tekijöistä päiväkodin ilmoitustaululle. Lupalomakkeessa kysyttiin lupaa myös sadutushetkien videointiin luotettavuuden säilymisen vuoksi ja tämä sopi jokaiselle vanhemmalle. Aloitusta varten valmistettiin joustava sadutus aikataulu, jonka pystyi laittamaan päiväkodin seinälle näkyville lapsia varten. Suunnitelmana oli käydä päiväkodilla noin 1–2 kertaa viikossa muutama tunti kerrallaan tammikuusta maaliskuun puoleen väliin asti, siten että tähän aikatauluun mahtui yhteinen aloituskerta, sadutukset, kuvitukset sekä yhteinen lopetuskerta.

Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta tuli toive, että sadutuksen lisäksi lapsille voitaisiin lukea konkreettista satukirjaa, koska ryhmässä on ollut havaittavissa paljon mediapuhetta ja aiheita, jotka nousevat esiin pelien ja erilaisten ohjelmien

kautta. Tämän toiveen taustalla oli siis ajatus, että hyvän kirjan avulla innostettaisiin lapsia kirjojen pariin ainakin hetkittäin. Satuhetkiä varten etsittiin kirjastosta kirja, jossa olisi monta tarinaa tai kappaletta, jotka olisivat sopivan pituisia luettavaksi yhdellä kerralla. Kirjan tuli sisältää myös sopivasti kuvia, jotta lapsiryhmän kiinnostus pysyi yllä. Lopulta kirjaksi valikoitui *Pikku Pupu – Porkkanalaakson seikkailut*, jonka ovat kirjoittaneet Anna Casalis ja Silvia D' Achille (2012).

7.2 Sadutusprojektin aloitus

Satuprojekti alkoi tammikuussa 2020 yhteisellä aloitushetkellä, jossa projektin toteuttajat esittäytyivät lapsille uudestaan sekä kertoivat mitä lasten kanssa tullaan seuraavina viikkoina tekemään. Lapsille kerrottiin lyhyesti sadutuksen ideasta sekä projektin päämäärästä eli yhteisen satukirjan tekemisestä. Tarkoituksena oli ohjeistaa itse sadutus lapsille aina siinä sadutushetkessä, jolloin lapsen kanssa ollaan kahdestaan.

Ajatuksena oli, että jokainen sadutuskerta aloitetaan yhteisellä satuhetkellä, ja niin tehtiin aloituskerrallakin. Ensin lapsille luettiin *Pikku Pupu ja porkkanalaakson seikkailut* -kirjasta yksi kappale pupuperheen seikkailuista, jonka jälkeen valmiiksi tehdystä aikataulusta katsottiin yhdessä, keiden vuoro oli sillä kertaa tulla kertomaan satua. Jos sadutuskertoja oli useampana päivänä viikossa, sovittiin varhaiskasvatuksen opettajan kanssa, että kirjaa luetaan vain viikon ensimmäisellä sadutuskerralla. Näin sadutuksille jäi tarpeeksi aikaa ja muu ryhmä pääsi toteuttamaan muita siihen aamuun kuuluvia esikoulutehtäviä.

Ennen projektin alkua vielä päätettiin, ettei hetkiä tarvitsisi videoida, vaan pelkkä äänittäminen riittäisi. Tästä muutoksesta kerrottiin kaikille vanhemmille ja ryhmän henkilökunnalle ennen ensimmäistä sadutuskertaa.

7.3 Yksilö- ja ryhmäsadutukset

Sadutushetket toteutuivat takkahuonetilassa, joka koostui yhdestä isosta takkahuoneesta sekä kahdesta saunatilasta. Satua kertomaan otettiin aina kaksi lasta kerrallaan, jolloin varsinaiset sadutushetket tapahtuivat saunatiloissa, jotta saatiin kaikille sadunkertojille oma rauha eikä toisen lapsen ääni kuulunut viereisestä huoneesta häiritsevästi. Saduttajat olivat etukäteen sopineet yhteisen linjan siihen, miten sadutus lapsille ohjeistettiin ja lapsille kerrottiin myös, että sadutushetket äänitetään luotettavuuden säilymisen vuoksi.

Ensin lapset saivat yksin kertoa oman satunsa saduttajalleen, jonka jälkeen he pääsivät yhteisen pöydän ääreen piirtämään satuihinsa liittyvät kuvat. Sadutushetket sujuivat vaihtelevasti. Joidenkin lasten kanssa yksinkertainen ohjeistus riitti ja lapset kertoivat sadun helposti ja sujuvasti, kun taas toisten lasten kohdalla hyödynnettiin esimerkiksi kuvallisia sadutusnoppia, jotta lapsi keksisi sadulleen aiheen. Projektin aikana muutamaa lasta sadutettiin pariinkin kertaan, sillä sadun tuottaminen oli heille haastavaa ja saduttajat vieraita, joten ensimmäisellä saduskerralla he eivät oikeastaan uskaltaneet juuri edes puhua. Sadutushetket olivat hyvin erilaisia ja erimittaisia, joku lapsi sai sadun kerrottua muutamassa minuutissa, kun toisen sadutushetki kesti huomattavasti kauemmin.

Yksilösadutuksissa satujen aiheet vaihtelivat jonkin verran, lapset kertoivat muun muassa eläin- ja ihmesatuja. Osassa saduista huomasi, että lapsi oli ottanut niihin mahdollisesti vaikutteita jostain ohjelmasta tai tietystä kirjasta, mutta tärkeintä projektissa kuitenkin oli, että jokainen lapsi sai äänensä kuuluviin ja mahdollisuuden kertoa juuri sellaisen sadun, kun sillä hetkellä hyvältä tuntui, joten satujen aihetta tai niiden kulkua ei rajoitettu saduttajien toimesta millään tavalla.

Sadun kertomisen jälkeen oli vuorossa oman sadun kuvittaminen. Jokaiselle lapselle luotiin mahdollisuus piirtää satuunsa liittyvä tai liittymätön kuva kaikessa rauhassa ilman kiireen tuntua. Lapsille kerrottiin, että kuvat tulevat osaksi satukirjaa ja ne pyritään sijoittelemaan kirjaan heidän satujensa lähettyville. Satuhetket olivat ajallisesti melko saman mittaisia, muutamaa selkeästi pidempää sadunkerrontatuokiota lukuun

ottamatta. Joistakin lapsista kuitenkin huomasi, että piirtäminen houkutteli sadun kerrontaa enemmän ja heti kun heidän satunsa tuli valmiiksi, he olisivat halunneet syökyä piirtämään, ilman että satua olisi edes tarvinnut lukea heille uudestaan ääneen.

Sadutuksen ja piirtämisen jälkeen jokaiselta lapselta kysyttiin vielä palautetta tästä hetkestä. Palaute kerättiin peukkupalautteena, niin että lapsella oli kolme vaihtoehtoa; peukku ylös – kivaa, peukku vaakatasoon – ihan mukavaa, peukku alas – en tykännyt. Lapsilla oli myös mahdollisuus antaa palautetta suullisesti halutessaan. Jokainen lapsi, joka kertoi sadun, nosti peukun pystyyn palautetta kysyttäessä. Projektin edetessä keskusteltiin välillä myös ryhmän työntekijöiden kanssa siitä minkälaisia ajatuksia projekti on heissä mahdollisesti herättänyt ja joidenkin sadutuskertojen jälkeen ryhmän työntekijät halusivat kuulla tarkempia kuulumisia jonkun tietyn lapsen sadutushetkestä.

Lapsia sadutettiin myös ryhmäsadutusmenetelmää käyttäen. Tässä hyödynnettiin esiopetusryhmään valmiiksi tehtyä pienryhmäjaottelua, jossa lapset olivat jo tottuneet työskentelemään ja pienryhmädynamiikkaa oli hiottu koko syksy. Ryhmäsadutukset erosivat täysin yksilösadutuksista, ja haasteita oli huomattavasti enemmän. Suurimpana haasteena ryhmäsadutuksessa nousi esiin lasten luonne- ja temperamenttiero. Joiltain puheliaimmilta lapsilta olisi tullut koko satu alusta loppuun, kun taas toiset lapset eivät meinanneet saada puheenvuoroa, jotta olisivat saaneet kerrottua edes pienen osan satua. Tätä saduttajat olivat ehtineet ennakoida sen verran, että lasten puheenvuoroja selkeyttämässä oli satunalle, jonka sai aina syliin pidettäväksi silloin, kun oli oma vuoro. Saduttajat myös huolehtivat siitä, että jokainen lapsi sai mahdollisuuden kertoa jotakin. Hiljaisempien lasten kanssa hyödynnettiin erilaisia keinoja saada heidän äänensä kuuluviin. Jos lapsi ei rohkaisusta huolimatta itse halunnut osaansa ääneen sanoa, mutta halusi kuitenkin äänensä kuuluvan valmiissa sadussa, lapsi esimerkiksi kuiskutti oman osuuden vieruskaverille tai toiselle saduttajista, joka kertoi sen sitten ääneen muulle ryhmälle. Valmiista saduista tuli hyvin erilaisia, molempiin saatiin paljon jänniä juonenkäänteitä sekä onnelliset loput. Ryhmäsadutuksessa tärkeimpiä ajatuksia olivat saada aikaiseksi mukava ja yhteistyötaitoja

tukeva hetki, josta jokaiselle lapselle jäisi positiivinen kokemus ja ainakin hetkien sisältämästä naurusta sekä toisten kannustamisesta sadun kerrontaan päätellen tuntui siltä, että jokaisella lapsella oli kivaa.

7.4 Sadutusprojektin lopetus

Projektin toteutusaikatauluun tuli joitakin muutoksia, mutta se ei estänyt projektin loppuun viemistä ajallaan. Viimeinen yhteinen satuhetki pidettiin maaliskuun ensimmäisellä viikolla. Tällä viimeisellä kerralla kerrottiin projektin olevan loppusuoralla, edessä oli enää satukirjan nimen päättäminen, satukirjan kansiin tulevien kuvituskuvien piirtäminen ja ryhmäsatujen lukeminen sekä niiden lasten satujen lukeminen, jotka halusivat, että heidän satunsa luetaan koko ryhmälle.

Ensin lasten yhteiselle satukirjalle päätettiin nimi. Nimi valikoitui melko helposti ja siitä käy ilmi esikouluryhmän nimi sekä se, että se on heidän oma satukirjansa. Nimen päättämisen jälkeen oli vuorossa ryhmäsatujen lukeminen. Satujen ääneen lukeminen aiheutti paljon naurua ja riemua niin lapsissa kuin ryhmän aikuisissakin. Ryhmäsatujen jälkeen luettiin vielä muutamien lasten yksilösatuja ja näytettiin satuihin liittyvät piirustukset. Yhteisen piirillä vietetyn hetken jälkeen saduttajat kysyivät, josko lapset haluaisivat piirtää jokainen vielä yhden piirroksen satukirjan kansiin tai sivuihin ylimääräisiksi kuvituskuviksi. Jokainen lapsi piirsi mielellään ja piirroksista tuliakin valtavan hienoja. Piirtämisen jälkeen saduttajien oli aika kiittää projektiin osallistuneita ja kertoa, että seuraavan kerran nähdään toukokuussa, kun satukirja on valmis ja tarkoituksena oli vielä pitää kakkuhetki valmiin kirjan äärellä.

Projektin loppuksi kysyttiin vielä kirjallista palautetta ryhmän työntekijöiltä yleisesti projektista, projektin sujuvuudesta sekä siitä onko projekti jotenkin näkynyt lasten päiväkotiarjessa niinä hetkinä, kun saduttajat eivät enää ole olleet paikalla.

7.5 Sadut kirjaksi

Kun kaikki lapset olivat saaneet sadut kerrottua ja yhteinen satujen luku- ja kuvien katseluhetki oli pidetty, oli aika tehdä irrallisesta materiaalista valmis satukirja. Sadut

kirjoitettiin litteroidusta materiaalista puhtaaksi jo lopetuskertaa varten, ja kuvat skannattiin koneelle helpottamaan kirjan tekoprosessia. Kuvat sekä sadut kasattiin A5-kokoiseksi kirjaksi Microsoft Word -ohjelmaa hyödyntäen. Kirjan ensimmäisille sivulle kirjoitettiin vielä lyhyt kuvaus tästä projektista sekä lyhyet ohjeet vapaaseen sadutukseen, hyödyntäen opinnäytetyössäänkin käytettyjä lähdemateriaaleja. Lasten tuottamat sadut aseteltiin sivuille, ja niiden yhteyteen lisättiin satuun liittyvä kuva. Lisäksi viimeisellä kerralla lasten piirtämiä kuvituskuvia käytettiin kuvittamaan kirjan etu- ja takakantta sekä kirjan muita sivuja.

Valmis satukirja toimitettiin toimeksiantajalle sähköisessä muodossa. Mukaan liitettiin ohjeet kirjan tulostamiseen tulostimella. Toimeksiantaja kertoi mahdollisesti hyödyntävänsä kirjapainoa satukirjojen painamisessa. Tarkoituksena oli toukokuun aikana vielä kerran käydä päiväkodilla katsomassa minkälainen lopputulos kirjasta tuli sekä viettää kakkuhetki valmiin kirjan äärellä, kun se oli saatu painosta, mutta vallitsevien koronarajoitusten vuoksi viimeinen käynti päiväkodilla täytyi jättää tekevä.

7.6 Eettisyys ja luotettavuus

Koko opinnäytetyön prosessia ohjaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, jonka mukaan lapsilla on oikeus tulla kuulluksi ja heillä on oikeus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus yksityisyyteen, jota kunnioitetaan pitämällä lasten tuottamat sadut anonyymeinä kaikille muille paitsi opinnäytetyön tekijöille. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, artikla 12.) Satujen keräämiseen ja painamiseen pyydettiin luvat lapsilta ja heidän huoltajiltaan lupalomakkeen avulla.

Lasten anonyymiteetistä pidetään huolta muuttamalla lasten nimet niin, että lasta ei voi missään vaiheessa tunnistaa. Satukirjaprojektin lopussa pidettiin koko ryhmän kanssa yhteinen satutuokio, jossa lasten tuottamia satuja luettiin. Sadut luettiin vain, jos lapsi halusi kertoa muille ryhmän jäsenille mikä satu on hänen kertomansa.

Kaikessa tekemisessä noudatettiin varhaiskasvatuksen eettisiä periaatteita, joita ovat lapsen mielipiteen huomioon ottaminen, yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu

sekä lapsen itseisarvo. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 15-17; Varhaiskasvatuksen eettiset periaatteet n.d.; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2019, 20-21). Saduttaessa pidettiin huoli, että kaikki saavat yhdenvertaiset mahdollisuudet, ja että saduttaminen tapahtuu lasta kunnioittavasti. Tätä tukee myös sadutusmenetelmän periaatteet, jossa lasten kertomaa kunnioitetaan ja se kirjoitetaan sanasta sanaan. Lopullisessa tuotoksessa on jokaiselta lapselta yksi tuotos.

8 Tulosten analysointi

Tuloksia analysoidaan tutkimuskysymyksien kautta, jotka ovat *mitä lapset kertovat ja miten he sen kertovat*. Aineistoa, eli lasten tuottamia satuja, analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tuotettua materiaalia tarkastellaan tutkimuskysymysten avulla, etsien esimerkiksi yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Sisällönanalyysissä aineistoa analysoidaan systemaattisesti ja objektiivisesti. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 103.)

Sadutusprojektissa tuloksia, eli lasten kertomia satuja kertyi yhteensä 13 kappaletta. Sadutettavia lapsia oli yhteensä 14, mutta yksi lapsi ei useista yrityksistä ja motivoinnista huolimatta halunnut kertoa satua lainkaan. Äänitetyt sadut litteroitiin tekstiksi, ja niitä analysoitiin tutkimuskysymysten avulla.

8.1 Mitä lapset kertovat?

Lasten kertomia satuja voidaan luokitella erilaisiin teemoihin. Satujen luokittelun teoreettisesta näkökulmasta on kerrottu enemmän kappaleessa *5.2 satujen luokittelu*, ja edellä mainitussa luvussa käsitellyjä kansansatujen alalajeja on käytetty lasten kertomien satujen analysoinnissa.

Eläinsatuja, jotka ovat kansansatujen yksi alalaji, kerrottiin yhteensä viisi kappaletta. Kaikki sadut olivat hyvin erilaisia sisällöltään sekä pituudeltaan, mutta kaikissa

saduissa päähahmoina seikkaili eläimet. Kaikki eläinsadut olivat neutraaleja eikä saduissa näy suuria tunteita. Lasten kertomissa saduissa tapahtuu arkisia asioita, kuten leikkimistä, syömistä ja nukkumista, useassa sadussa puhutaan myös perheestä, ystävydestä, sekä kodista. Nämä arkiset, ihmisten elämään kuuluvat asiat ovat yksi eläinsatujen olennaisista ominaisuuksista. .

Olipa kerran pikku lintu, joka lähti ettimään ruokaa. Ja se löysi ruokaa ja sitte se vei sen poikasille sen. Ne lähti kattoo vähän paikkoja ja sitten ne lähti niitten pesään ja ne jäi nukkumaan. Ja sitten ne heräs ja ne lähti taas ettii matoja. Sitten ne lähti lentämään. Ne lensi jonneki puuhun. Sitten ne lenti niitten omaan puuhun. Ja sitten ne alko leikkii yhdessä. - Satu A

Olipa kerran pikkupupu, joka poimi porkkanaa. Sit ne keräsi niitä ihan loppuun. Sit ne vei isälle ja äidille. Ja siihen se loppui. - Satu B

Olipa kerran kissa, joka oli talossa ja leikki ystäviensä kanssa ja söi aamupalaa ja meni ulos leikkimään. Sitten kissa meni sisälle syömään ruokaa. - Satu C

Metsän eläimet telttaili. Ne teki nuotion ja siinä paistoi vaahtokarkkeja ja makaroita ja aamulla ne meni onkimaan. Karhu sai kaksi kalaa ja siili sai neljä kalaa. - Satu D

Se kettu käveli metsässä ja sitten se tapasi pienen hiiren, joka oli eksynyt, niin se kettu auttoi sitä pääsemään kotiin. Sit se kettu tapasi pöllön ja sitten se kettu ei muistanut mistä oli tullut sinne metsään, niin se oli eksynyt. - Satu E

Lasten kertomista saduista satu F ja satu I täyttävät ihmesaduille ominaisia piirteitä. Ihmesaduille, kuten myös novellisaduille, ominaista on myös satujen pituus. Yleensä tällaiset sadut ovat hyvin pitkiä ja niiden kertomisessa kestää kauan. (Karasma & Suvillehto 2014, 55, 58.) Lasten kertomista saduista toinen oli hieman lyhyempi ja toinen selkeästi pidempi, moni muu ihmesaduille ominainen asia saduissa kuitenkin näkyy. Molemmissa saduissa on jotakin ihmeellistä, realistisesta maailmasta puuttuvaa ja saduissa nousee esiin hyvän ja pahan vastakkain asettelu, kuitenkin niin että sadussa F ainakin selkeästi hyvä voittaa ja sadussa on onnellinen loppu. Sadussa I on paljon juonen käänteitä ja yllättäviä sekä jännittäviä tapahtumia, mutta siinä seikkailevat hahmot ovat tunnettaja J.K. Rowlingin Harry Potter -kirjasarjasta. Sadussa ei myöskään ole selkeää loppua, jossa kävisi selväksi mitä kaikille sadun hahmoille käy. Satu I on sellainen satu, että sen voisi luokitella myös fantasiakertomukseksi ominaisuuksiensa vuoksi ja saduista puhuttaessa sitä on, tämän luokittelun

mukaan, hieman haastavaa saada täysin sopimaan mihinkään kansansatujen alalajiin tai taidesatuihin.

Kissa oli puussa. Jalkapallo oli vedessä. Avaruusolio tippui avaruusaluksellaan veteen autiolle saarelle. Palomiehet tuli ja nosti tikkaat ulos et, ja ne otti kissan puusta. Sitten ankanpoikanen meni, se oli vedessä ja sitten se satutti räpylänsä. Ja ambulanssit tuli ja sukelsi veteen pelastamaan sen. - Satu F

Olipa kerran Harry Potteri, ja se löysi jonkinlaisen temppelin tuolta Etelä-Amerikasta, luudan ja taikasauvan kanssa, ankeuttajat perässä. Harry meni temppeliin, hämähäkkien seittien ja vielä vaarallisempien olentojen keskelle, vaaralliseen temppeliin. Hämähäkki tuli puskiasta... Ronny huomasi hänen takanaan, hän surmasi hämähäkin temppelin laavaan. Harry kaatui maahan, Ronny sai hänet elpymään. Mutta Voldemort on jossain yhä, eivätkä he tienneet missä hän oli, Voldemort... Se pahista pahin vihollisemme. Voldemort tippui savupii-pusta, Harry surmasi hänet kun hän oli tippunut takkaan. Tulella, laittamalla tulitikun takkaan. Temppeli alkoi jytisemään ja räjähti. Heidän luutansa lenti-vät ilmassa, Harry ja Ron tippuivat onneksi niiden päälle kun ne vielä lensivät. He lensivät Tylypahkaan pikajunaan, mutta Voldemort ilmestyikin laavasta, jostain ihan ihmeestä. Voldemort nousi laavasta, rikkoi raidetta, tylypahkan pikajuna pysähtyi, Harry ja Ron lensivät luutien kyydissä laavaan, laavan sisälle, koska laava oli ruennut muodostamaan tornadon. Voldemort meni sisälle, Voldemort ei huomannut että häntä seurattiin. Loppu. - Satu I

Novellisatuja kerrottiin kaksi kappaletta. Molemmat sadut ovat hyvin jännittäviä, kuitenkin niistä toinen on tapahtumarikkaampi. Nämäkin sadut ovat melko lyhyitä, mutta täyttävät muuten novellisaduille ominaisia piirteitä kuten todenmukaiset, mutta mielikuvituksessa tapahtuvat tapahtumat. Satu G sisältää haastavan tilanteen, josta kuningatar selviää älykkyytensä avulla.

Eräänä päivänä vanha mies käveli aavemaiseen linnaan. Hihhi muhuhahaha-hahaha. Siellä linnassa oli hämähäkin seittejä ja pihalla satoi vettä ja oli ukkonen. Salamat löivät. - Satu H

Olipa kerran prinsessa, jolla oli hieno kruunu ja valtaistuin ja kaulakoru. Mutta ne ryöstettiin, kun tuli rosvot. Kuningatar kiljui, ja kutsui poliisit. Poliisit otti ne kiinni ja vei ne vankilaan. - Satu G

Neljä satua ovat aiheiltaan erilaisia, joten niitä on vaikea luokitella selkeästi edellä mainittuihin teemoihin. Satu J on hyvin pitkä ja tarkka kertojan kuvaus hänen omasta mielikuvituspaikastaan. Sadussa ei kuitenkaan esiinny selkeää päähenkilöä eikä siinä ole juonta.

Toiliitto on isompi. Kaupoissa on ihan hirmuisesti juttuja. Siellä on ravintolakin, kaupassa. Se Toiliitto on ihan hirveen iso. Kaupoissa on, arvaa mitä. Joka päivä, arvaa mitä. Karkkirobotteja, ne tuo karkkia. Siellä kaupassa on kans siellä on se ravintola ja sitten on leffateatteri ja sitten on toi, sitten on vielä. Jos se olis oikee, niin mä menisin sinne koska siellä ei tarviis mennä ihan niin kauas ostoksille, koska jokaisen talon vieressä on kauppa. Arvaa mitä. Siellä on hotelli, ja sitten siellä on matkamuistokeskus jonka vieressä on kauppa tai siis akvaario ja kauppa. Eikö se ookkin iso? Karkkirobotteja myös siellä kaupungissa jakamassa karkkia. Siellä on kaupoissakin ja sitten siellä on pihallakin ja sitten arvaa mitä? Sitten siellä on iso semmonen talo, arvaa mitä. Ja siellä kaupassa on vielä leikkipaikka, semmonen. Ja sitten siellä on vielä semmonen iso talo, jossa on, jossa on puhelimia joista voi soittaa kaikkiin maihin. Ja sitten sitten arvaa mitä. Sitten. Siellä on vieressä on leikkipaikka, kauppa, ravintola ja hotelli ja aaa ja olisko siellä vielä leffateatteri. - Satu J

Satu K ei ole määritelmän mukaan selkeä eläinsatu, vaikka siinä esiintyykin eläin toisena päähahmona. Vaikka satu on yhden lauseen mittainen, on siinä kuitenkin selkeä alku, keskiosa ja loppu. Satu on yleisilmeeltään onnellinen.

Oli kissa ja poika ja sitten ne lähti jonnekkin linnaan ja sitten ne kohtas kuninkaan ja sitten niistä tuli sen linnan kuninkaan ystäviä. - Satu K

Satuja L ja M ei voida luokitella saduiksi, mutta sadutettaville oli tärkeää päästä mukaan projektiin näillä heidän omilla saduillaan.

Olipa kerran loppu. - Satu L

Loppu. - Satu M

Yksilösadutuksien lisäksi lapset kertoivat kahdessa pienryhmässä ryhmäsadut. Ryhmien jaossa hyödynnettiin esiopetusryhmän valmiita pienryhmiä. Molemmissa ryhmäsaduissa näkyi eläinteema, mutta niitä ei suoraan voida luokitella vain eläinsaduiksi, niiden sisältämien ihmeellisten asioiden vuoksi. Saduissa on myös hauskoja ja vauhdikkaita juonenkäänteitä, ja vaikka satujen tapahtumat ovat jännittäviä, on niissä kuitenkin onnellinen loppu. Ensimmäisessä ryhmäsadussa on selkeä loppu, kun taas toinen ryhmäsatu loppuu yllättäen ilman selkeää päätöstä.

Olipa kerran ilves joka nukkui. Se heräs talviunilta, sitten se ilves meni vessanpönttöön ja se upposi sinne. Se pääsi uimalla sieltä ylös. Se sai kavereita. Ne ponnahti avaruuteen. Ne tipahti sieltä vessanpönttöön ja alkoi surffata

siellä. Ilves sai vielä enemmänkin kavereita, jotka ei ollu vessanpöntössä. Vessanpönttö vedettiin. Muut kaverit ehti pelastaa ne. Sitten kun kaikki oli pelastettu pöntöstä, niin ne alko syömään. Loppu hyvin, kaikki hyvin, sen pituinen se.
- Ryhmäsatu 1

Feeniks ja sen poikaset. Ne alkoi laulamaan. Sitten tuli vanha metsästäjä. Sitten tuli ninja. Pimeys valtasi metsän. Ne alkoi nukkumaan. Ninja meni uimaan. Hai söi ninjan. Tuli tulininja ja taisteli haita vastaan. Spiderman tulee ja seittää ninjan. Sitten tuli valo ja herätti kaiken. - Ryhmäsatu 2

8.2 Miten he sen kertovat?

Kaikki yksilösadutukset olivat tilanteina hyvin erilaisia, johtuen lasten yksilöllisyydestä, erilaisista temperamenteista ja kehitysvaiheesta. Tilanteisiin vaikutti lisäksi ulkoiset tekijät, kuten ympäristö, sadutustilanteessa käytettävät välineet, tieto piirtämishetkestä sadun kerronnan jälkeen, sekä lapsille uusien aikuisten, eli saduttajien läsnäolo. Sadutustilanteet olivat myös kestoiltaan hyvin erilaisia. Sadutustilanteiden pituus vaihteli muutamasta minuutista lähes puoleen tuntiin. Lapsille annettiin heidän tarvitsemansa aika sadun kertomiseen. Joidenkin lasten kohdalla tieto piirtämishetkestä sadun kerronnan jälkeen aiheutti tilanteeseen kiireen tuntua ja oli selkeästi havaittavissa, että lapsi halusi kertoa sadun nopeasti, jotta pääsee piirtämään.

Sadutustilanteissa käytetty takkahuone oli lapsille tilana tuttu, mutta koska sadutettavia lapsia oli kerralla kaksi, lapset kertoivat sadut selkeyden vuoksi takkahuoneen eripäissä sijaitsevilla kylpyhuonetoissa. Päiväkodissa, jossa sadutus toteutettiin, ei ollut muuta sopivaa tilaa sadutuksille, koska tärkeimpänä kriteerinä sadutuksen onnistumiseen pidettiin hiljaista ja rauhallista tilaa. Käytetty tila oli kuitenkin selkeästi joillekin lapsille jännittävä ja hauska, ja se vei keskittymistä itse sadun kertomisesta. Tilan erilaiset tavarat kiinnostivat lapsia ja keskittyminen välillä herpaantui, kun lapsi olisi halunnut tietää esimerkiksi, että mitä tehdään lattiakuivaimella.

Koska saduttajia oli kaksi, ja kaksi eri sadutustilannetta tapahtui yhtä aikaa, sadutustilanteet äänitettiin luotettavuuden takaamiseksi. Äänittäminen tapahtui puhelimen

äänitysovelluksella. Lasten huomatessa puhelimen, kiinnittyi huomio siihen ja se herätti kysymyksiä. Osa lapsista puhelin ja äänittäminen häiritsi huomattavasti, ja itse sadutukseen oli vaikeaa keskittyä. Tätä tilannetta ei voitu välttää, sillä äänittäminen oli ehdottoman tärkeää luotettavuuden kannalta.

Joillekin lapsille sadutustilanne ja sadun kertominen oli helppoa. Saduttajan kerrottua ohjeet, alkoi lapsi kertoa satua heti, eikä tilanteessa tarvittu apuvälineitä tai saduttajan esittämiä apukysymyksiä tukemaan lapsen kerrontaa. Näiden lasten kohdalla saduissa oli selkeästi alku, loppu sekä juoni. Toisille lapsille taas sadun kertominen oli haastavampaa. Ohjeiden kertomisen jälkeen osa lapsista oli pitkänkin aikaa hiljaa, eivätkä tienneet mistä haluaisivat sadun kertoa. Näiden lasten kohdalla muutama sadutustilanne eteni kuitenkin ilman apukysymyksiä tai -välineitä, vaikkakin hitaasti. Ja joidenkin lasten kohdalla saduttajat hyödynsivät erilaisia etukäteen sovit-
tujen apukysymyksiä, joita olivat esimerkiksi *"mistä haluaisit kertoa?"*, *"mitä sadussa voisi tapahtua?"* sekä *"miten satu voisi alkaa?"*. Näiden kysymysten avulla osa lapsista pääsi alkuun ja saivat sadun kerrottua. Muutaman lapsen kohdalla apukysymy-
setkään eivät auttaneet, joten saduttajat käyttivät apunaan kuvallisia sadutusnoppia. Sadutusnoppien käyttö ohjeistettiin lapsille ja pääasiassa ne auttoivat sadun kertomisessa.

Lasten tavat kertoa satua vaihteli siis hyvinkin paljon ja moni asia vaikutti sadun kerronnan etenemiseen. Suurin osa lapsista kertoi sadun hyvin neutraalisti, eläytymättä sadunkerrontaan juuri lainkaan, mutta esimerkiksi kertoja H eläytyi sadun kerrontaan myös ilmeillä, eleillä ja jännittävän kuuloisella naurulla, joka myös oli osa hänen satu-
aan. Oli myös havaittavissa, että joidenkin lasten kohdalla sadun kerronnassa käytetty kieli oli hieman rikkaampaa ja kerronta sujuvampaa kuin toisilla. Tähän vaikuttaa lapsen kielen kehityksen lisäksi myös moni ulkoinen tekijä, kuten se kuinka paljon lapselle esimerkiksi kotona luetaan satuja ja tarinoita.

9 Projektin arviointi

Satuprojektissa oli tarkoituksena tuottaa koko ryhmän yhteinen satukirja, jolloin myös tavoitteena oli saada kaikilta lapsilta satu satukirjaan. Koska sadun kertominen oli muutamalla lapselle hyvin haastavaa, niin projektin aikana muutamaa lasta sadutettiin useamman kerran, ja joidenkin lasten kanssa käytettiin apuna sadutusnoppia. Tästäkään erityisjärjestelystä huolimatta kaikilta lapsilta ei saatu satua satukirjaan. Tämä oli sellainen asia, jota opinnäytetyöntekijät etukäteen miettivät, että onko muita lapsia kohtaan oikein, että muutama lapsi saa useamman kerran tilaisuuden kertoa satua. Tämän lapsiryhmän kanssa tällainen järjestely kuitenkin onnistui ilman, että lapset kyseenalaistivat ääneen sitä, että joku lapsi saa kertoa sadun useammin kuin toiset. Tällaisella järjestelyllä taattiin myös se että vaikka kaikilta ei lopuksi saatu satua, oli kaikille kuitenkin projektin loputtua luotu turvallinen mahdollisuus kertoa satu. Projekti osoittikin sadutuksen olevan sellainen menetelmä, jossa korostui lasten kuuleminen sekä lapsilähtöisyys.

Projektin aikana huomattiin, että puhelimella tapahtuva sadutustilanteen äänittäminen oli joillekin lapsille häiritsevä tekijä. Jo valmiiksi uudessa ja jännittävässä tilanteessa kaikki keskittyminen kohdistui puhelimeen, ja siihen mitä se tekee, mikä taas häiritsi lapsen mielikuvitusta sekä sadun kertomista. Äänittämistä muutettiin projektin aikana niin, että vaikka lapsille toki kerrottiin että sadutushetki äänitetään, niin äänityslaitte laitettiin valmiiksi päälle ennen sadutustilannetta, ja puhelin laitettiin pois näköetäisyydeltä. Tällä tavoin äänitys ei enää häirinnyt lapsia, kun älylaite ei ollut näkyvässä. Aluksi oltiin pyydetty lasten vanhemmilta luvat sadutushetkien videoimiseen, mutta ennen projektin alkua päädyttiin keskustelun kautta siihen että vain tilanteiden äänitys riittää ja video on turha. Tästä muutoksesta infotettiin vielä vanhempia ja päiväkodin henkilökuntaa ennen aloitusta ja tämä muutos sopi kaikille. Jälkeenpäin ajateltuna videointi olisi voinut häiritä lapsia vielä äänittämistäkin enemmän, sillä se olisi voinut aiheuttaa esimerkiksi levottomuutta joissakin lapsissa tai niin paljon kysymyksiä, että sadun kertominen olisi jäänyt pienempään rooliin.

Joillekin lapsille oman sadun kertominen oli täysin uusi juttu ja lasten temperamenttieroavaisuudet tulivat esiin. Joitakin lapsia ei haitannut vieraat ihmiset eikä uusi tilanne oikeastaan ollenkaan, kun toisten lasten kanssa saatettiin ennen sadutusvaihetta käydä ihan tavallinen, vähän tarkempi tutustumiskeskustelu siitä keitä saduttajat ovat ja mitä varten he päiväkodissa käyvät. Nämä asiat oltiin siis käyty yhteisesti kaikkien lasten kanssa läpi jo tutustumiskerralla ja aloituskerralla, mutta joidenkin lasten luonteenpiirteiden vuoksi oli sekä lapselle että saduttajalle helpompaa ottaa hieman pehmeämpi alku sadutukseen ja kerrata perusasioita vielä uudelleen. Kun sadutettavia lapsia oli yhtä aikaa kaksi, eli molemmat saduttajat saduttivat samaan aikaan, niin takkahuoneta jaettiin niin että itse sadutukset tapahtuivat suihkutilojen puolella ja piirtäminen takkahuoneen pöydän ääressä. Sadun kertominen suihkutiloissa aiheutti hilpeyttä joissakin lapsissa ja keskustelua oman perheen saunakäytännöistä ennen sadutukseen siirtymistä. Jotkut lapset suhtautuivat tähänkin hyvin neutraalisti, eikä erikoinen sadunkertomispaikka tai melko uudet aikuiset häirinneet heidän ajatuksiaan merkittävästi.

Tämän projektin aikana takkahuone ja suihkutilat olivat ainoat tarpeeksi rauhalliset tilat sadutusta varten, sillä esikouluryhmän omissa tiloissa toisten lasten äänet olisivat voineet häiritä sadutettavia lapsia tai saduttajia. Tulevaisuutta ajatellen suihkutilat eivät ehkä kuitenkaan ole paras tila lähteä saduttamaan vieraita lapsia, mutta näiden lasten kanssa, joille tilat olivat jo ennestään tuttuja, sadutuksista selvittiin melko vähillä lisäkysymyksillä ja saduttajien mielestä kokonaisuudessa hyvin.

Satuun liittyvän kuvan piirtäminen oli yksi osa projektia. Projektin aikana oli selkeästi nähtävissä, kuinka joidenkin lasten kohdalla piirtäminen toimi motivoivana keinona. He tiesivät että pääsevät sadutuksen jälkeen kaikessa rauhassa piirtämään, joten sadutuskin tapahtui rauhallisesti ja siihen hetkeen keskittyen. Kun taas toisten lasten kohdalla tieto piirtämisestä toimi kiireen tuntua tuovana sekä vähän haitallisena tekijänä. Lapset yrittävät heti sadun kerrottuaan poistua tilanteesta, vedoten siihen että haluavat äkkiä piirtämään, vaikka ensin olisikin vielä pitänyt kuunnella oma satu saduttajan lukemana. Piirtämisestä oli myös hyötyä sadutushetkissä, sillä lapset

joiden oli hankalampi keksiä sadulleen aihetta, pystyivät miettimään että mitä piirtäisivät jos saisivat tehdä sen ensin ja näin he kesivät sadulle aiheen.

Viikoittain luettu saduttajien valitsema lastenkirja ei juuri lainkaan vaikuttanut kerrottuihin satuihin merkittävästi, sillä luetussa kirjassa seikkailleet puput eivät päätyneet kuin yhteen satuun. Tämä voi selittyä sillä, että koko projektin pituus oli melko lyhyt, ja valitsemaamme kirjaa luettiin vain kerran viikossa yhden kappaleen verran, eikä se ollut muuten esillä lasten päiväkotiarjessa.

Projektin edetessä palautetta kerättiin kysymällä jokaiselta lapselta sadutuksen jälkeen peukkupalaute, sekä halutessaan lapset saivat kertoa ajatuksiaan sadutuksesta. Peukkupalautteessa oli kolme vaihtoehtoa, peukku ylöspäin – kivaa, peukku vakaatasoon – ihan mukavaa ja peukka alaspäin – en tykännyt. Jokainen lapsi joka sadun kertoi, nosti peukun pystyyn palautetta kysyttäessä. Eräs lapsi sanoi että *”oli tosi kivaa”* ja toinen totesi että *”oli hauskaa, mutta aika hankalaa”*. Palaute lapsilta oli siis pääasiassa positiivista. Nämä kaksi lasta jotka eivät satua kertoneet, eivät oikein myöskään osanneet antaa palautetta, toinen heistä kuitenkin viimeisellä kerralla totesi että *”oli kivaa kun sain kuitenkin piirtää ja sanoa että Loppu.”*

Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta sekä lastenhoitajalta palautetta kerättiin sekä suullisesti että projektiosuuden loputtua kirjallisesti. Projektin aikana palautetta saatiin usein sadutushetkien jälkeen keskustelun lomassa, ja lisäksi joidenkin lasten kohdalla keskusteltiin enemmän itse sadutushetken sujuvuudesta ja miltä se oli saduttajien näkökulmasta tuntunut. Jokainen kokemus oli ollut positiivinen ja myös ryhmän aikuisten suunnalta tullut palaute projektin sujuvuudesta oli positiivista. Kirjallisessa palautteessa projektin jälkeen nousivat esille toteutustapa, joka oli työntekijöiden mielestä ollut onnistunut ja hyvin organisoitu. Lisäksi työntekijät olivat huomanneet että ryhmän tytöt olivat ruenneet kertomaan vapaan leikin ohessa toisilleen satuja, mutta pojissa ei sadutusprojektin vaikutusta näin lyhyen projektin jälkeen huomannut. Työntekijät olivat kovin tyytyväisiä siihen, että projekti heillä toteutettiin, ja he pitivät ideaa kivana ja erilaisena, sekä sadutusta sellaisena työvälteenä, jota pyrkivät jatkossa hyödyntämään entistä enemmän.

Kirjan tekeminen oli täysin uusi kokemus, ja koko prosessiin meni monta päivää. Väliillä tekstien ja kuvien sommittelu sivuille ei onnistunut, ja koevedoksia tulostettiin kolme kappaletta ennen lopullista onnistumista. Lopputulos kuitenkin palkitsee, ja siisti ja hyvin tehty satukirja koettiin tärkeäksi osaksi projektia, joten siihen oltiin valmiita käyttämään paljon aikaa.

Kokonaisuudessaan projekti oli onnistunut ja siitä jäi hyvä mieli jokaiselle. Projektin tavoitteet toteutuvat, kuitenkin niin että saduttajat saivat myös paljon ideoita siihen mitä olisi voitu tehdä toisin. Joillekin lapsille saduttaminen oli ihan uutta, kun toiset taas kertoivat tehneensä sitä muutaman kerran aikaisemmin. Lapsille annettiin aikaa ja mahdollisuus tulla kuulluksi siinä hetkessä ja saduttajat kokivat lasten nauttineen satu- ja sadutushetkistä. Tämä näkyi myös positiivisissa palautteissa. Lapsista oli nähtävissä, kuinka he odottivat omaa sadutusvuoroaan ja eräs lapsi kysyikin saduttajien taas tullessa päiväkotiin että *”joko nyt on mun vuoro kertoa satu?”*.

Lähteet

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino.
- Alivuotila, L. 2010. Matkiminen kielen omaksumisen lähtökohtana. Julkaisussa *Kieli ja aivot. Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus*. Toim. O. Aaltonen., P. Korpilahti & M. Laine. Turun yliopisto, Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus. Helsinki: Art-Print. 189–194.
- Apo, S. 2001. Klassinen satutraditio. Julkaisussa *Avaa lastenkirja - Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön*. Toim. M. Karjalainen & M. Suojala. Hämeenlinna: Karisto, 12–30.
- Arvola, P. & Mäki, S. 2009. Satu hoitaa lapsen mieltä. Teoksessa *Satu kantaa lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 1*. Toim. P. Arvola & S. Mäki. Helsinki: Duodecim, 22–44.
- Brummer, M. 2003. Lasten elämästä – psykoanalyttisiä näkökohtia. Julkaisussa *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Toim. J. Sinkkonen. Vantaa: Dark oy. 78–86.
- Casalis, A & D' Achille, S. 2012. *Pikku pupu: Porkkanalaakson seikkailut*. Helsinki: Kids.fi cop.
- Guroian, V. 1998. *Tending the Heart of Virtue. How classic stories awaken a child's moral imagination*. Oxford university press. Viitattu 17.10.2020. <https://janet.finna.fi, Ebook Central>.
- Ervast, L. & Leppänen, P. 2010. Kielellinen erityisvaikeus. Julkaisussa *Kieli ja aivot. Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus*. Toim. O. Aaltonen., P. Korpilahti & M. Laine. Turun yliopisto, Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus. Helsinki: Art-Print. 212–221.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Opetushallitus. 3. uud. p. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino. Viitattu 22.10.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015. *Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen*. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Hoff, E. 2003. The Specificity of Environmental Influence: Socioeconomic Status Affects Early Vocabulary Development Via Maternal Speech. *Child Development*. 2003. 74, 5, 1368–1378. Viitattu 22.10.2020. <http://faculty.washington.edu/losterho/1467-8624.00612.pdf>

- Hultén, A. 2010. Sanan tuottaminen. Julkaisussa Kieli ja aivot. Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus. Toim. O. Aaltonen., P. Korpilahti & M. Laine. Turun yliopisto, Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus. Helsinki: Art-Print. 106–116.
- Hämmäinen, S. & Mäki, S. 2009. Satu ilahduttaa päiväkotilasta. Julkaisussa Tarina tukee lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 2. Toim. S. Mäki & P. Arvola. Porvoo: WS Bookwell. Duodecim. 50–77.
- Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Juva: WS Bookwell.
- Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus.
- Karasma, K. & Suvilehto, P. 2014. Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkäkydyssä. Raportteja 241. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Karlsson, L. 2001. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. 2.p. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämissyksikkö.
- Karlsson, L. 2013. Storycrafting method-to share, participate, tell and listen in practice and research. Verkkolehtiartikkeli. The European Journal of Social & Behavioural Sciences 6, 1109-1117. Viitattu 20.10.2020. http://www.futureacademy.org.uk/files/menu_items/other/ejsbs88.pdf
- Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Juva: Bookwell Oy. PS-kustannus.
- Karlsson, L. & Riihelä, M. 2004. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yhteistoinnilliseen oppimiseen. Korjattu 4.p. Toim. L. Karlsson, A-L. Lastikka & M. Riihelä. Viitattu 27.4.2020. http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Karlsson_Riihela_Ajattelu_alkaa.pdf
- Karlsson, L. & Riihelä, M. 2012. Sadutusmenetelmä –kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen. Toim. L. Karlsson & R. Karimäki. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 169–195
- Kivilaakso, S. 2010. Suomalaisen sadun varhaisia kehityslinjoja. Teoksessa Suomalainen satu 1. toim. K. Kolu. 9–20. Helsinki: BTJ Kustannus Oy
- Kokkonen, M. 2017. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Opi tunteiden säätelyn taito. 3.uud.p. PS-kustannus. Juva: Bookwell digital.

Korkeamäki, R-L. 2011. Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristöissä. Julkaisussa Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Unigrafia – Yliopistopaino. 42–53. Viitattu 10.3.2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence>

Kärkkäinen, K. 2017. Vahvista lasta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 6.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Levola, K. & Orvasto, R-L. 2010. Seitsemän minuuttia sadulle. Helsinki: Tammi.

Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Julkaisussa Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Toim. T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen. Jyväskylä: PS-kustannus, 51–71.

Mäkinen, L., Suvanto, A. & Ukkola, S. 2020. Mitäs nyt, Eetu ja litu? – Keksitään yhdessä ratkaisuja. Latvia: Livonia Print.

Niemi, P. 2014. Hyvää mieltä ja tunnetaitoja. Latvia: Jelgava printing house.

Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Tammi.

Riihelä, M. 2012. Kertominen on lapselle sanallista leikkiä. Julkaisussa Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. 2.korj. p. Toim. L. Karlsson. & R. Kari-mäki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 197–233. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 57.

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Toim. I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki. Helsinki: yliopistopaino, 10–15.

Rättyä, K. 2012. Lastenkirjallisuuden lajikysymyksiä. Verkko-lehti. SKIDI 1(1) 52–56. Viitattu 15.10.2020. <https://issuu.com/skidi/docs/skidi1>

Sarajärvi A. & Tuomi J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6.uud.p. Latvia: Livonia Print.

Silvén, M. 2010. Lapsen kaksikielinen varhaiskehitys. Julkaisussa Kieli ja aivot. Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus. Toim. O. Aaltonen., P. Korpilahti & M. Laine. Turun yliopisto, Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus. Helsinki: Art-Print. 139–145.

Sinko, P. 2011. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000). Teoksessa Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki. Opas 13. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Unigrafia – Yliopistopaino. 22–29. Viitattu 27.9.2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1>

Tunnetaitojen perusteet. N.d. Mieli – Suomen mielenterveysseuran www-sivu. Viitattu 27.4.2020. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunnetaitojen-perusteet>

Varhaiskasvatuksen eettiset periaatteet. N.d. JHL. Viitattu 22.10.2019. <https://www.jhl.fi/tyoelama/ammattialat/kasvatus-ja-ohjausala/varhaiskasvatuksen-eettiset-periaatteet/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. 2019. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus. Helsinki: PunaMusta Oy. Viitattu 22.10.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut – satujen merkitys lapselle. Tampere: Tammerpaino.

Liitteet

Liite 1. Satukirja

Käsissäsi on nyt (päiväkodin nimi poistettu) vuoden 2019-2020 eskareiden ikioma satukirja. Nämä kirjan sadut ovat syntyneet sadutusmenetelmän avulla.

Tammikuusta maaliskuuhun olemme vierailleet eskareiden luona viikoittain. Olemme virittäytyneet satujen maailmaan lukemalla Pikku Pupu – Porkkanalaakson seikkailut -kirjaa. Jokainen lapsi on saanut vuorollaan kertoa meille oman sadun ja piirtää siihen kuvan. Projektin loppuvaiheessa sadutimme myös tornadoja ja laineita omissa ryhmissään. Lopuksi luimme halukkaiden sadut koko ryhmälle, ja kaikki pääsivät vielä kuvittamaan tätä satukirjaa.

Kaikki ihanat, hurjat, hauskat ja mielikuvitukselliset sadut on nyt koottu yhteen näille sivuille!

Toivomme että sadutushetket ovat olleet lapsille yhtä mieluisia kuin ne ovat olleet meillekin.

Antoisia lukuhetkiä!

Laura & Riikka

”Saduttamalla kohdataan, kuunnellaan ja arvostetaan lasta, nuorta tai aikuista. Jokaisella on sanottavaa. Sadutuksella kertoja jakaa ajatuksiaan ja kerronnallista tietoa kuulijan kanssa.”

Karlsson, Liisa. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin.

Lauran ja Riikan ohjeet vapaaseen sadutukseen

- Valitse rauhallinen ympäristö.
- Ota valmiiksi kynä ja paperia. Voit myös äänittää sadun esimerkiksi puhelimella.
- Sano lapselle: ”Nyt saat kertoa minulle sadun, ja minä kirjoitan sen juuri niin kuin sinä sen kerrot, ja kun se on valmis, luen sen sinulle ja saat muokata sitä, jos tahdot.”
- Kirjoita lapsen satu sanatarkasti ylös, älä muuta lapsen sanoja tai johdattele satua. Muista, että tätä sadutushetkeä lapsi saa johtaa, ja aikuisen tehtävä on vain kuunnella tarkasti ja kirjoittaa satu ylös.
- Sadun valmistuttua, lapsi voi piirtää tai maalata siihen liittyvän kuvan.

Lisävinkkejä: Saduttaa voi myös valmiista aiheesta. Tällöin voit tehdä esimerkiksi valmiit johdattelevat lauseet joita lapsi saa jatkaa. Myös sadutusnopat ovat hyvä apu sadutukseen.

Tomadojen ryhmäsatu

FEENIKS JA SEN POIKASET

Feeniks ja sen poikaset. Ne alkoi laulamaan. Sitten tuli vanha metsästäjä. Sitten tuli ninja. Pimeys valtasi metsän. Ne alkoi nukkumaan. Ninja meni uimaan. Hai söi ninjan. Tuli tulininja ja taisteli haita vastaan. Spiderman tulee ja seitittää ninjan. Sitten tuli valo ja herätti kaiken.

Laineiden ryhmäsatu

ILVES, SEN KAVERIT JA VESSANPÖNTTÖ

Olipa kerran ilves joka nukkui. Se heräs talviunilta, sitten se ilves meni vessanpönttöön ja se upposi sinne. Se pääsi uimalla sieltä ylös. Se sai kavereita. Ne ponnahti avaruuteen. Ne tipahti sieltä vessanpönttöön ja alkoi surffata siellä. Ilves sai vielä enemmänkin kavereita, jotka ei ollu vessanpöntössä. Vessanpönttö vedettiin. Muut kaverit ehti pelastaa ne. Sitten kun kaikki oli pelastettu pöntöstä, niin ne alko syömään. Loppu hyvin, kaikki hyvin, sen pituinen se.

LINNUT LEIKKII YHESSÄ

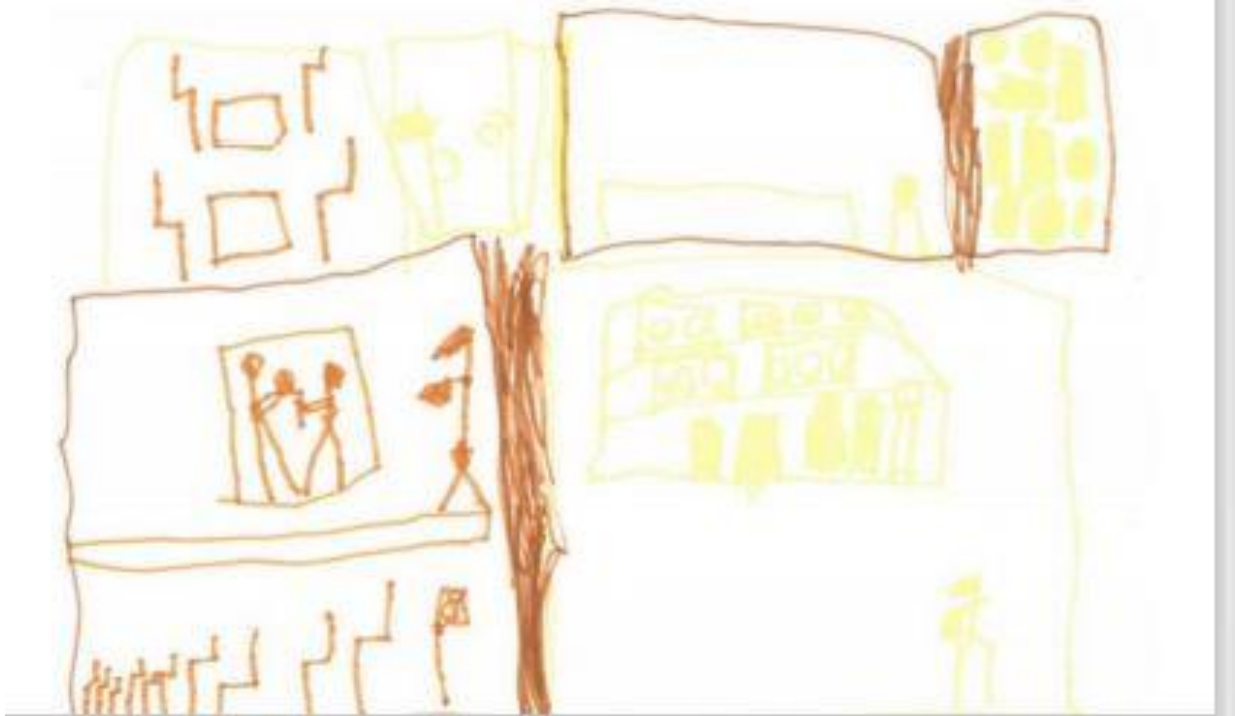
Olipa kerran pikku lintu, joka lähti etsimään ruokaa. Ja se löysi ruokaa ja sitte se vei sen poikasille sen. Ne lähti kattoo vähän paikkoja ja sitten ne lähti niitten pesään ja ne jäi nukkumaan. Ja sitten ne heräs ja ne lähti taas etsii matoja. Sitten ne lähti lentämään. Ne lensi jonneki puuhun. Sitten ne lensi niitten omaan puuhun. Ja sitten ne alko leikkii yhdessä.

Eräänä päivänä vanha mies käveli aavemaiseen linnnaan. Hihihi muhuhahahahahaha. Siellä linnassa oli hämähäkin seittejä ja pihalla satoi vettä ja oli ukkonen. Salamamat löivät.

Toiliitto on isompi. Kaupoissa on ihan hirmuisesti juttuja. Siellä on ravintolakin, kaupassa. Se Toiliitto on ihan hirveen iso. Kaupoissa on, arvaa mitä. Joka päivä, arvaa mitä. Karkkirobotteja, ne tuo karkkia. Siellä kaupassa on kans siellä on se ravintola ja sitten on leffateatteri ja sitten on toi, sitten on vielä. Jos se olis oikee, niin mä menisin sinne koska siellä ei tarviis mennä ihan niin kauas ostoksille, koska jokaisen talon vieressä on kauppa. Arvaa mitä. Siellä on hotelli, ja sitten siellä on matkamuiستokeskus jonka vieressä on kauppa tai siis akvaario ja kauppa. Eikö se ookin iso? Karkkirobotteja myös siellä kaupungissa jakamassa karkkia. Siellä on kaupoissakin ja sitten siellä on pihallakin ja sitten arvaa mitä? Sitten siellä on iso semmonen talo, arvaa mitä. Ja siellä kaupassa on vielä leikkipaikka, semmonen. Ja sitten siellä on vielä semmonen iso talo, jossa on, jossa on puhelimia joista voi soittaa kaikkiin maihin. Ja sitten sitten arvaa mitä. Sitten. Siellä on vieressä on leikkipaikka, kauppa, ravintola ja hotelli ja aaa ja olisko siellä vielä leffateatteri.

METSÄN ELÄIMET

Metsän eläimet telttiäili. Ne teki nuotion ja siinä paistoi
vaahtokarkkeja ja makkaroita ja aamulla ne meni onki-
maan. Karhu sai kaksi kalaa ja siili sai neljä kalaa.

AVARUUSOLIOSATU

Kissa oli puussa. Jalkapallo oli vedessä. Avaruusolio tippui avaruusaluksellaan veteen autiolla saarelle. Palomiehet tuli ja nosti tikkaat ulos et, ja ne otti kissan puusta. Sitten ankanpoikanen meni, se oli vedessä ja sitten se saattui räpylänsä. Ja ambulanssit tuli ja sukelsi veteen pelastamaan sen.

Olipa kerran kissa, joka oli talossa ja leikki ystäviensä kanssa ja söi aamupalaa ja meni ulos leikkimään. Sitten kissa meni sisälle syömään ruokaa.

KETTU SALUUSIA YSTÄVIÄ

Se kettu kävelis metsässä ja sitten se tapasi pienen hiiren, joka oli eksynyt, niin se kettu auttoi sitä pääsemään kotiin. Sit se kettu tapasi pöllön ja sitten se kettu ei muistanut mistä oli tullut sinne metsään, niin se oli eksynyt.

HARRY POTTER JA MYRSKYN SILMÄ

Olipa kerran Harry Potteri, ja se löysi jonkinlaisen temp-
pelin tuolta Etelä-Amerikasta, luudan ja taikasauvan
kanssa, ankeuttajat perässä. Harry meni temppeliin, hä-
mähäkkien seittien ja vielä vaarallisempien olentojen
keskelle, vaaralliseen temppeliin. Hämähäkki tuli pus-
kista... Ronny huomasi hänen takanaan, hän surmasi hä-
mähäkin temppelin laavaan. Harry kaatui maahan, Ronny
sai hänet elpymään. Mutta Voldemort on jossain yhä, ei-
vätkä he tienneet missä hän oli, Voldemort... Se pahista
pahin vihollisemme. Voldemort tippui savupiipusta,
Harry surmasi hänet kun hän oli tippunut takkaan. Tu-
lella, laittamalla tulitikun takkaan. Temppeli alkoi jytise-
mään ja räjähti. Heidän luutansa lentivät ilmassa, Harry
ja Ron tippuivat onneksi niiden päälle kun ne vielä lensi-
vät. He lensivät Tylypahkaan pikajunaan, mutta Volde-
mort ilmestyikin laavasta, jostain ihan ihmeestä. Volde-
mort nousi laavasta, rikkoi raidetta, tylypahkan pikajuna
pysähtyi, Harry ja Ron lensivät luutien kyydissä laavaan,
laavan sisälle, koska laava oli ruennut muodostamaan
tornadon. Voldemort meni sisälle, Voldemort ei huomannut
että häntä seurattiin. Loppu.

PRINSESSA JA VARKAAT

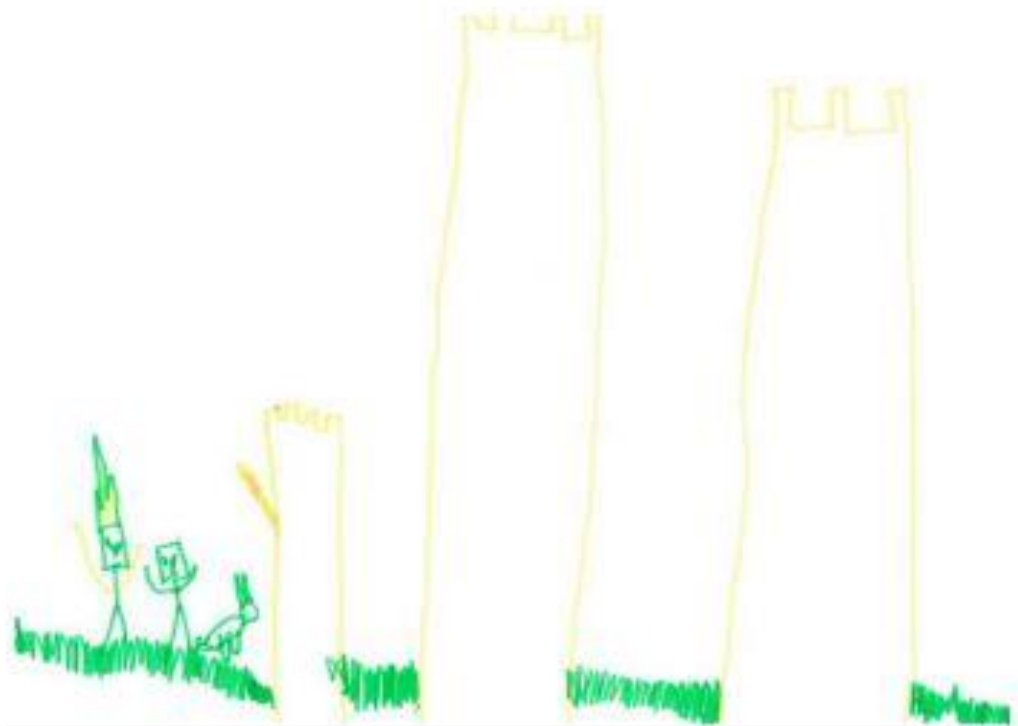
Olipa kerran prinsessa, jolla oli hieno kruunu ja valtaistuim ja kaulakoru. Mutta ne ryöstettiin, kun tuli rosvot. Kuningatar kiljui, ja kutsui poliisit. Poliisit otti ne kiinni ja vei ne vankilaan.

PUPUTARINA

Olipa kerran pikkupupu, joka poimi porkkanaa. Sit ne keräsi niitä ihan loppuun. Sit ne vei isälle ja äidille. Ja siihen se loppui.

Oli kissa ja poika ja sitten ne lähti jonnekin linnaan ja sitten ne kohtas kuninkaan ja sitten niistä tuli sen linnan kuninkaan ystäviä.

Olipa kerran loppu.

Loppu

LOPPU

Kirjoittajat: (Päiväkodin nimi poistettu) eskarit

Kuvittajat: (Päiväkodin nimi poistettu) eskarit

Tekijät: Laura Haatainen & Riikka Karjanlahti

Liite 2. Lupalomake

Hei (päiväkodin nimi poistettu) esiopetusryhmän huoltajat!

Olemme Laura Haatainen ja Riikka Karjanlahti, ja olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Jyväskylän ammattikorkeakoululta. Toteutamme opinnäytetyömme yhteistyössä (päiväkodin nimi poistettu) esiopetusryhmän kanssa, ja opinnäytetyöaiheemme on sadutus ja satukirjaseen tuottaminen. Toteutamme esiopetusryhmässä satukirjaprojektin sadutusmenetelmän keinoin. Sadutus sijoittuu keväälle 2020, jolloin jokainen lapsi saa tuottaa oman satunsa, sekä osallistua satukirjaseen kuvittamiseen. Jotta opinnäytetyömme luotettavuus ja laatu ei kärsi, olisi tärkeää, että voisimme videoida sadustustilanteet.

Tuotamme lopuksi satukirjaseen, jonka materiaalin esiopetusryhmä saa itselleen loppukeväältä 2020. Sadut ja piirustukset esiintyvät meidän opinnäytetyössämme aina niin, että lapsen henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Työssämme emme käytä lasten nimiä emmekä muita tunnistetietoja. Sadutushetkien videointi tapahtuu niin, että kuvassa ei näy lapsen kasvot. Videot ovat vain meidän käyttömme, eivätkä tule minnekään esille. Videot tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Opinnäytetyömme on luettavissa Theseus.fi palvelusta sen valmistuttua syksyllä 2020.

Lapsen nimi: _____

Lapseni saa osallistua sadutukseen Kyllä ___ Ei ___

Lastani saa videokuvata sadutuksen yhteydessä Kyllä ___ Ei ___

Lapseni saa luovuttaa satujaan sekä piirustuksiaan Kyllä ___ Ei ___
nimettömänä Laura Haataisen
ja Riikka Karjanlahden käyttöön

Paikka ja päivämäärä:

Allekirjoitus:

Ystävällisin terveisin,

Laura Haatainen, (sähköpostiosoite poistettu)

Riikka Karjanlahti, (sähköpostiosoite poistettu)
